

1997 ASYA KRİZİ ÖNCESİNDE KRİZ ÜLKELERİNİN MAKROEKONOMİK SAĞLAMLIĞI

Yrd. Doç. Dr. Cengiz SAMUR*

ÖZET

Üçüncü nesil kriz teorileri birinci ve ikinci nesil kriz teorilerinin 1997 Asya krizi vakasını izah edemediği üzerine ittifak halindedirler. Geleneksel kriz teorilerince Asya krizinin izah edilemediği iddiasının dayandığı en önemli delil “Asya krizinde kriz öncesi dönemde 5 Asya ülkesinde ekonomik temellerin sağlam oluşu”dur.

Makalede kriz öncesi dönemde kriz ülkelerinde makroekonomik temellerin bir krizin meydana gelip gelmemesi açısından ne derecede sağlam-zayıf olduğu üzerine odaklanılmaktadır. İki temel soruya cevap verilmesi hedeflenmiştir: İlk olarak makroekonomik temeller kriz öncesinde sözkonusu ülkelerde krizin meydana gelmesini *zorunlu kılmayacak kadar mı* yoksa *imkânsız kılacak kadar mı* sağlamdır? İkinci olarak makroekonomik temellerde sağlamlık ile krizin bir ülkeye yüklediği reel ekonomik maliyet yani krizin şiddeti arasında kuvvetli, birebir bir olumsuz münasebet var mıdır?

Çalışmada krize uğrayan 5 Asya ülkesi (Endonezya, Filipinler, Kore, Malezya, Tayland) ve *bu ülkelerin ortalaması* (A5 ortalaması) üzerinde durulmuştur. İlk soruyla ilgili olarak “makroekonomik temellerin kriz öncesi dönemde bir krizin meydana gelmesini imkânsız kılacak kadar sağlam olduğu” sonucuna varılmıştır. Bu hususta tek istisna Filipinler’dir. Filipinler’de makroekonomik temeller krizin meydana gelmesini zorunlu kılmayacak kadar sağlam durumdadır. İkinci soruyla ilgili olarak “makroekonomik sağlamlık ile krizin şiddeti (kümülatif reel ekonomik maliyet) arasında birebir, kuvvetli bir negatif münasebetin bulunmadığı” sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler:

Finansal kriz, kriz	Uluslararası sermaye girişi	Üçüncü nesil kriz teorileri	Makroekonomik temellerde sağlamlık
Asya krizi	Cari açık	Birinci nesil kriz teorileri	Üç durum tasavvuru
Asya krizi kronolojisi	Makroekonomik temeller	İkinci nesil kriz teorileri	Krizin reel ekonomik maliyeti

* Kırıkkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü

MACROECONOMIC SOUNDNESS of CRISIS COUNTRIES BEFORE 1997 ASIAN CRISIS

ABSTRACT

The third crises theories have allied on that the canonical (first and second generation) crises theories couldn't have explained the 1997 Asian crisis' case. The most important argument of the thesis is that the Asian crisis couldn't have been explained by the third generation crisis theories is that "macroeconomic fundamentals had been sound in the pre-crisis period in the 5 Asian countries."

In the article it has been focused on how sound or weak the macroeconomic fundamentals had been before the Asian crisis in respect to the occurrence or no-occurrence of a crisis. It has been forgotten to respond two main questions: firstly "have the macroeconomic fundamentals been sound that not to necessitate the occurrence of a crisis or get the occurrence of a crisis be impossible?". Second "is there or not a negative, strong and one by one relation between the soundness-weakness in the macroeconomic fundamentals and the real, cumulative cost of the crisis (the severity of the crisis)?"

In the study it was insisted on the *5 Asian countries* (Indonesia, Philippines, Korea, Malaysia, and Thailand) *and these five Asian countries' average* (A5's average). About first question it was arrived at that "the macroeconomic fundamentals had been so sound in the pre-crisis period that the occurrence of the crisis is impossible". In this matter Philippines is only exception. The macroeconomic fundamentals in Philippines had been so sound only that the occurrence of a crisis isn't necessary but is possible. About the second question it was arrived at that "there isn't a strong, one by one, and negative relation between the severity of the crisis (the cumulative and real economic cost of the crisis) and the macroeconomic soundness".

Key words:

financial crisis, crisis	international capital inflows	third generation crisis theories
Asian crisis	current account deficit	first generation crisis theories
chronology of the Asian crisis	soundness in the macroeconomic fundamentals	second generation crisis theories
macroeconomic fundamentals	real economic cost of the crisis	conception of three situations

I. Giriş

Birinci nesil kriz teorileri “ödemeler blançosu/para krizleri”ni izah etmek üzere inşa edilmiştir. Öncü çalışma Krugman (1979)’dur. Krugman’ın modeli Flood and Garber (1984) tarafından geliştirilmiştir. Sabit kur sisteminin çöküşü konu alırlar. Esas olarak 1973-82 arasında Latin Amerika ülkelerince tecrübe edilen krizleri açıklamaya çalışmaktadırlar. Kriz makroekonomik temeller ile sâbit kur sisteminin tutarsız oluşunun bir sonucudur. Makroekonomik temeller kuvvetli iken sabit kur sistemi sürdürülebilir ve para/ödemeler blançosu krizinin meydana gelmesi imkânsızdır. Fakat makroekonomik temeller zayıf iken bunlarla tutarsız durumdaki sabit kur sistemi sürdürülemez. Tabiatıyla krizin meydana gelmesi kaçınılmazdır. Para birimine yönelik olarak geliştirilen uluslararası spekülâtif hücumlar karşısında sabit parite savunulamaz.

Kriz mekanik bir şekilde meydana gelir. Krizin meydana gelip gelmeyeceğini sâdece makroekonomik temellerin kuvvetli mi zayıf mı olduğu belirler. Beklentilerin kötümser veya iyimser oluşunun krizin meydana gelip gelmeyeceği bakımından hiçbir önemi yoktur.¹

1 Birinci nesil (kanonikal) kriz teorilerine göre para/ödemeler blançosu krizinin anatomisi şu şekilde tasvir edilebilir:

Hem hükümet, hem de Merkez Bankası sabit kuru sürdürmeye körü körüne kilitlemiştir. Bu maksatla Merkez Bankası uluslararası rezerv tutmaktadır. Merkez Bankası sabit kuru savunma uğruna rezervlerini son bir birim dolarını tüketinceye dek kullanmaya hazırdır. Hükümet faiz oranlarında yahut işsizlikte meydana gelecek artış ne kadar büyük olursa olsun göze almıştır. Sabit kurun savunulması gerek hükümet ve gerekse Merkez Bankası için “mutlak hedef” mahiyetindedir; asla vazgeçilemez, terk edilemez. Bütçe sürekli açık vermekte ve sözkonusu bütçe açığı parasallaştırılmakta; bu ise para arzının sürekli olarak artmasına yol açmaktadır. Bir diğer ifadeyle genişletici maliye politikası ve peşisıra genişletici para politikası uygulanmaktadır. Genişletici para politikası ve parasal genişleme ülkede enflasyon oranında artış doğurmaktadır. Enflasyon oranında artış ulusal para biriminin değer kaybetmesine, sabit kur üzerinde baskı oluşmasına götürmektedir. Sabit kuru savunabilmek için Merkez Bankası piyasaya döviz satarak müdahale etmektedir.

Hiçbir müdahale olmaması halinde teşekkül edecek döviz kuru seviyesine “gölge döviz kuru” denilmektedir. Gölge döviz kuru fiilî ve beklenen enflasyon oranının bir artan fonksiyonudur; enflasyon oranı arttıkça gölge döviz kuru da artar.

Fiilî ve beklenen enflasyon oranı dâima yükselmekte olduğundan gölge döviz kuru da sürekli olarak yükselir ve kaçınılmaz olarak sabit kurun üzerine çıkar. Gölge döviz kuru sabit kuru aştığında para birimine ve sabit kur sistemine yönelik uluslararası spekülâtif hücumlar başlar. Gölge döviz kuru-sabit kur farkı büyüdükçe uluslararası spekülâtif hücumlar ve hâliyle sabit parite üzerinde yukarı yönlü baskı daha da şiddetlenir. Bu, kuru savunmak dolayısıyla Merkez Bankası’nın uğradığı rezerv kaybını artırır. Bir aşamadan sonra sabit pariteyi savunmak açısından Merkez Bankasının uluslararası rezervleri ve müdahalesi yetersiz kalır. Böylece ya

İkinci nesil kriz teorilerine dâir öncü çalışmalar Obstfeld (1994 ve 1995)'tir. Bu tip kriz modelleri de para krizlerini izah etmek üzere geliştirilmiştir. Özellikle 1992 Avrupa Döviz Kuru Mekanizması (ERM) krizini ve 1994 Meksika krizini açıklamaya çalışmaktadırlar.

İkinci nesil kriz teorilerine göre sabit kuru sürdürmek hükümetler ve Merkez Bankaları için mutlak hedef değildir. Onlar sabit kuru körü körüne sürdürmeye kilitlenmez. Kuru savunma uğruna Merkez Bankası son birim dolarına varıncaya dek tüm döviz rezervini gözden çıkarmaz. Sabit kur savunulurken ülkede faiz oranları yükselir. Bu, hem Merkez Bankasının rezerv kaybetmesine ve hem de ülkede iktisadî daralmaya ve işsizlikte artışa götürür. Tabiatıyla hükümetlerin sonraki genel seçimi kazanmalarını zorlaştırır. Bu yüzden hükümetler sabit kuru sürdürme ile iktisadî daralma-işsizlik oranında artış arasında bir takas ile karşı karşıya kalırlar. Kuru savunmanın maliyeti olarak eğer işsizlik oranının çok yükseleceğini ve gelecek seçimi kendilerine kaybettireceğini *düşünür* iseler hükümetler, isterse Merkez Bankası'nın yeterli miktarda uluslararası rezervi olsun, sabit kuru terk ederler.

Makroekonomik temeller kuvvetli ise sabit kura yönelik uluslararası spekülâtif hücumlar başlamaz. Kriz asla ortaya çıkmaz. Zayıf ise uluslararası spekülâtif hücumlar mutlaka başlayacak ve başarıya ulaşacak, yani kriz mutlaka ortaya çıkacaktır. Eğer ne kuvvetli ne de zayıf değil ise uluslararası spekülâtorlerin başlayacak bir spekülâtif saldırının başarıya ulaşıp ulaşmayacağına dâir beklentileri belirleyici olacaktır: Eğer başlayacak bir saldırının başarılı olacağını düşünür iseler saldırı başlatacaklar ve başarılı olacaklar; aksini düşünür iseler saldırı başlatmayacaklar ve sabit kur sürmüş olacaktır.²

sabit parite sistemi tamamen terk edilir, ya da yüksek oranlı bir devalüasyon gerçekleştirilir. Bir diğer ifadeyle sabit kur sistemi çöker.

2 Obstfeld (1994, 1995)'den hareketle para krizinin ortaya çıkıp çıkmaması şöyle bir örnek üzerinden tasvir edilebilir: 2 tane uluslararası spekülâtor (A ve B) vardır. A spekülâtörünün spekülâtif saldırıda kullanabileceği 50 \$, B aktörünün kullanabileceği 40 \$ mevcuttur. Gerek A ve gerekse B herhangi bir aktör tarafından spekülâtif saldırı başlatılırsa diğer spekülâtörün de saldırıya katılacağını düşünmektedir.

1. durum (Sağlam): Merkez Bankasının uluslararası rezervi 120 \$ dır. Her 2 spekülâtör saldırıya katılsa bile başarılı olamayacaklardır. Her bir spekülâtör bunu bilmektedir. Bu yüzden herhangi bir spekülâtif saldırı başlamaz, sabit kurun çöküşü asla meydana gelmez.

2. durum (Zayıf): Merkez Bankasının uluslararası rezervi 40 \$ dır. Tek spekülâtör saldırı başlatsa bile başarılı olacaktır. Spekülâtörler bunu bilmektedirler. Her

Üçüncü nesil kriz teorileri birinci ve ikinci nesil para krizi teorilerinin Asya krizini³ izah edemediği üzerinde müttefikler. (Krugman,

iki spekülâtör de saldırıya geçer ve daha fazla dolar satın almak için birbirleriyle rekabet ederler. Spekülâtif saldırı başlaması ve sabit kurun terk edilmesi kaçınılmazdır.

3. durum (Orta): Merkez Bankasının uluslararası rezervi 80 \$'dır. Ancak her iki spekülâtör saldırı gerçekleştirirse başarıya ulaşabileceklerdir. Bir spekülâtör eğer saldırı gerçekleştirir halinde başarılı olacağına inanıyorsa saldırı başlatacak, akabinde diğer spekülâtör de saldırıya katılacak; böylece saldırılar başarılı olacak ve sabit kur çökecektir. Eğer hiçbir spekülâtör kendisinin başlatacağı bir saldırının başarılı olacağına inanmaz, tabiatıyla de bir saldırı gerçekleştirmez ise sırf bu sayede bir saldırı başlamayacak ve para krizi ortaya çıkmayacaktır. Kısaca herhangi bir spekülâtör Merkez Bankası rezervlerine dâir kötümser beklentiye sahipse kriz sırf bu yüzden meydana gelecek, iyimser beklentiye sahipse kriz sırf bu sayede meydana gelmemiş olacaktır.

Uluslararası spekülâtif saldırı başladığında hükümet faiz oranlarında büyük bir yükseliş, ekonomide büyük bir daralma ve işsizlikte büyük bir artış meydana geleceğini düşünürse sabit kuru savunmaktan vazgeçer. Para otoritesi sabit kuru savunmak üzere piyasaya döviz satmasının kuru savunmaya yeterli gelmeyeceğini, ancak ve ancak kendi döviz rezervlerinde erimeye yol açacağını düşünürse kuru savunmayı terk eder.

- 3 1997 Asya krizi hiç şüphe yok ki 1929 Büyük Buhranı'ndan sonra günümüze dek dünya ekonomisinde tecrübe edilen en büyük krizdir. Nitekim 2 Temmuz 1997'de Tayland'da başlayan kriz hızla tüm Güneydoğu Asya'ya yayılmış, 1998 ve 1999'da Latin Amerika ülkelerine ve Rusya'ya bulaşmıştır. Ayrıca gelişmiş ülke ekonomileri üzerinde de kuvvetli etkiler meydana getirmiştir. Krizin anatomisi özetle şöyle tasvir edilebilir:

Öncü şok 1997'nin ilk yarısında reel sektörde çok büyük firmaların iflas etmeleri şeklinde gerçekleşir: Hanbo Steel Chaebol (Ocak 1997, Kore), Sammy Steel (Mart 1997, Kore), Somprasong Land (Şubat 1997, Tayland), Kia Motors (1 Temmuz 1997, Kore),... gibi. Finansal firmaların uluslararası finansal aracılık rolü oynadıkları kabulü altında finansal sektörün çöküşü ile döviz karşısında ulusal para biriminin çöküşü arasında çift yönlü işleyen bir illiyet mekanizması (Kaminsky and Reinhart, 1999) vardır. Reel sektör firma iflâsları -iflâs eden firmalar borçlarını çeviremediği için- hem finansal sektör firma başarısızlıklarını tetiklemiş, hem de başta Tayland olmak üzere bölge ülkelerinin ulusal paralarına karşı uluslararası spekülâtif hücumlar başlatarak sabit parite üzerinde şiddetli baskı doğurmuştur. Mayıs 1997'de Tayland'ın en büyük finans şirketi durumundaki Finance One başarısızlığa düşmüştür. 1997'nin ikinci yarısında ve 1998'de; peşpeşe devalüasyonlar gerçekleşmiş, bölge ülkelerinin para birimleri dolar karşısında çökmüş, sabit parite terk edilmiştir. Diğer taraftan ilk olarak hem reel sektör ve hem de finansal sektörde dalga dalga firma başarısızlıkları meydana gelmiştir. İkinci olarak ülke ekonomileri döviz cinsinden dış borçları çeviremez duruma düşmüşlerdir. Çünkü finansal sektörün çöküşü ve para biriminin çöküşü ile ekonominin dış borçları ödeme güçlüğüne düşmesi arasında da karşılıklı bir irtibat (Herz and Tong, 2004) vardır. Bu olgular gerek yurtiçi ve gerekse uluslararası piyasalarda ülke ekonomilerine yönelik genel güvenin daha da çökmesine, sonuçta beklentilerin daha da kötüleşmesine götürmüştür. Böylece hem bölge ülkelerinin paralarına yönelik uluslararası spekülâtif saldırılar ve hem de panik daha da şiddetlenmiş, bir diğer ifadeyle kriz gittikçe derinleşmiştir.

Kriz en fazla A5 ülke ekonomilerini (Endonezya, Filipinler, Güney Kore, Malezya ve Tayland'ı)

1998b: 2-3 ve 1999: 2-4; Corsetti, Pesenti, and Roubini, 1998: 6-7; Aghion, Banerjee, and Bachetta, 2000: 1) Krugman bile bu istikamette düşünmektedir. (Krugman, 1998a: 2-3; 1999: 2-4) Bu teze esas olarak Asya krizi öncesi dönemde kriz ülkelerinin makroekonomik temeller açısından bir krizin vuku bulmasını gerektirmeyecek kadar sağlam oluşları

vurmuştur.

Bölge ülkelerinde iktisadî daralma (büyüme ve işsizlik üzerindeki etkiler):

Reel iktisadî büyüme oranı yıllık ve ortalama olarak 1980-1996 döneminde [IMF, WEO, April 2014 veri tabanından hareketle]; Endonezya için %6,45; Filipinler için %2,35; Güney Kore için %8,37; Malezya için %7,38 ve Tayland için ise %7,8 olarak gerçekleşmiştir. Malezya hariç diğer 4 ülke için reel iktisadî büyüme hızının önceki yılına göre aslında 1996'da yavaşlamaya başladığı görülmektedir. Reel iktisadî büyüme hızı Malezya için ise 1997'de inişe geçmiştir. 1980-96 dönemi itibarıyla TÜFE'de yıllık ortalama değişme oranı Endonezya için %9,23; Filipinler için %12,65; Güney Kore için %7,57; Malezya için %3,69 ve Tayland için %5,52 şeklindedir. Dolayısıyla sözkonusu dönemde ülkelerin büyük bir büyüme oranını tutturdıkları, fakat diğer yandan da enflasyon oranının yüksek gerçekleşmediği görülmektedir. Bölge ülkelerinin tecrübelerine bakıldığında denilebilir ki "büyüme"- "enflasyonla mücadele" arasında Philips hipotezince ileri sürülen dilemmâ ortaya çıkmamıştır. Sadece Filipinler'in ortalama enflasyon oranı çift hanelidir.

Reel iktisadî büyüme oranı (IMF, WEO, 2007 veri tabanı ve ADB, Anahtar Göstergeler 2006): Endonezya için; 1997'de %4,7'ye, 1998'de -%13,13'e düşmüş, 1999'da ise %0,79 olmuştur [1980-96 dönemi uzun vadeli yıllık büyüme oranı ortalamasının (%6,45) hayli altında].

Filipinler için; 1997'de %5,19'a, 1998'de -%0,58'e düşmüş, 1999'da ise %3,4'e yükselmiştir [1980-96 dönemi uzun vadeli yıllık büyüme oranını (%2,35) ve 1980-2010 dönemi yıllık ortalama büyüme oranını (%3,22) aşmış].

Güney Kore için; 1997'de %4,65'e, 1998'de -%6,85'e düşmüş, 1999'da ise %9,49'a yükselmiştir [1980-96 dönemi uzun vadeli yıllık büyüme oranı ortalamasının (%8,37) hayli üstünde gerçekleşmiş].

Malezya için; 1997'de %7,32'ye, düşmüş, 1998'de -%7,36'ya inmiş, 1999'da ise %6,14'e yükselmiştir [Hepsi de 1980-96 uzun vadeli yıllık büyüme oranı ortalamasının (%7,38) altındadır].

Tayland için; 1997'de -%1,37'ye, 1998'de -%10,51'e düşmüş, 1999'da ise %4,45'e yükselmiştir [yine de 1980-96 dönemi uzun vadeli yıllık büyüme oranı ortalamasının (%7,8) hayli altında kalmış].

İşsizlik oranı (ADB, Anahtar Göstergeler 2006):

Endonezya için; 1996'da %4,98 iken 1997'de %4,77'ye düşmüş; fakat 1998'de %5,46'ya, 1999'da ise %6,36'ya yükselmiştir.

Filipinler için; 1996'da %7,4'e inmişken 1997'de %7,9'a ve 1998'de %9,6'ya yükselmiş, 1999'da da %9,6 olarak gerçekleşmiştir.

Güney Kore için; 1996'da %2,0'a inmişken 1997'de %2,62'ye ve 1998'de %7,0'a yükselmiş, 1999'da ise %6,3'e düşmüştür.

Malezya için; 1996'da %2,52'ye, 1997'de %2,45'e düşmüşken 1998'de aksine %3,2'ye ve 1999'da da %3,43'e yükselmiştir.

Tayland için (ADB, Anahtar Göstergeler 2006); 1996'da %1,08'e ve 1997'de %0,87'ye inmişken 1998'de %3,41'e yükselmiş, 1999'da ise %2,97'ye inmiştir.

1997 Asya krizinin kronolojisi EK 1'de verilmiştir.

götürmektedir.⁴ Bununla beraber bölge ülkelerinde makroekonomik temellerin kriz öncesi dönemde ne derecede sağlam oldukları açıklığa kavuşturulmalıdır. Bir diğer ifadeyle kriz ülkelerinde “*makroekonomik temeller bir krizin meydana gelmesini zorunlu kılmayacak kadar mı yoksa imkânsız kılabilirler kadar mı sağlamdı?*” sorusu cevaplanmalıdır.

Bir krizin vukû bulmasına götürüp götürmemek açısından ülkede makroekonomik unsurların ne derecede sağlam olduğu tahlil edilirken ikinci nesil kriz teorilerinin teorik zemininde yer alan “üç hal tasavvuru”⁵ ödünç alınıp kullanılabilir. “Üç hal tasavvuru”na göre makroekonomik temellerin sağlamlık-zayıflığı hususunda bir krize götürmek açısından 2 uç ve bunlar arası (orta) durum vardır: Siyah, beyaz ve gri. İlkinde makroekonomik temeller bir krizin vukû bulmasını kaçınılmaz kılacak kadar kötü (zayıf) haldedir. Beklentilerin tabiatı iyimser olsa bile kriz mutlaka meydana gelecektir. Bu uç durumda krizin vuku bulması kaçınılmazdır. İkincisi ilkinin tersi uç durumdur: Makroekonomik temeller bir krizin vukû bulmasını imkânsız kılacak kadar sağlam haldedir. Beklentilerin tabiatı kötümser olsa dahi kriz asla meydana gelmeyecektir. Bu uç durumda krizin vukû bulması imkânsızdır. Bu 2 uç durumda krizin vukû bulup bulmayacağını ne iyimser ne de kötümser beklentilerin varlığı⁶ belirlememektedir. 3. durum sözkonusu 2 uç durumun arası (orta) durumdur. Ara durumda makroekonomik temeller krizin vukû bulmasını ne imkânsız kılacak kadar sağlam (iyi) ne de zorunlu kılacak kadar zayıf (kötü) haldedir. Krizin vukû bulması ne imkânsızdır ne de zorunludur, yalnızca mümkündür. Krizin vukû bulup bulmayacağını beklentilerin tabiatı belirler: Kötümser beklentiler var ise kriz sırf bu sebeple meydana gelecektir, iyimser beklentiler var ise aksi halde meydana gelecek olan kriz sırf bu sayede önlenmiş olacaktır.

Gri alanda krizin vukû bulup bulmayacağı açısından makroekonomik temellerin sağlamlık-zayıflık durumu da önemlidir, fakat âkıbeti belirleyici olmayıp geri planda kalmaktadır. Krizin meydana gelip gelmeyeceğini

4 Bu hususta iki argüman daha vardır: (ı) Asya Krizi bir “ikiz para ve bankacılık krizi” (Kaminsky and Reinhart, 1999), kimi çalışmalara göre de “üçüz kriz” (“eşanlı para, bankacılık ve borç krizi”) Herz and Tong, 2004) mahiyetindedir. Halbu ki önceki kriz teorileri pür para krizi vakalarını açıklamak üzere inşa edilmişlerdir. (ii) Asya krizinin meydana geleceği 1997 yılının başlarında bile kimse tarafından hiç tahmin edilememiştir.

5 İkinci nesil kriz teorilerin genel teorik zemininde ana kısım olan “üç hal tasavvuru” için örneğin bak., Obstfeld, 1994 ve 1995: 3-6; Jean, 2000: 25; Wälti, (2003: 10; Samur, 2008: 91-3 ve 94-9.

6 “beklentilerin tabiatı”

belirleyen “beklentilerin tabiatı”dır. Anahtar rolü iyimser mi kötümser mi beklentilerin var olduğu oynamaktadır.

Kriz öncesinde makroekonomik temellerin sağlamlık-zayıflık durumunu ele alan bu çalışma ikinci nesil kriz teorilerinin “üç hal tasavvuru” üzerine inşa edilmiştir.

Kriz öncesi dönem olarak çalışmada muhtelif dönemler üzerinde durulmuştur. Dönemler; 1990-6, 1990-3, 1994-6, 1990-7 dönemleri ve 1997 yılı şeklinde belirlenmiştir.

Çalışmada iki anahtar soruya cevap aranmıştır: (1) Asya krizinde kriz öncesi dönemde ülkeler makroekonomik açıdan ne derecede “sağlam” ya da “zayıf” idiler? (2) Bir ülkede krizin vukû bulup bulmaması ile makroekonomik temellerde sağlamlık arasında birebir ve kuvvetli bir münasebet var mıdır, yok mudur?

Çalışmamızın ikinci kısmında metod ve veri seti üzerinde durulmuştur. Üçüncü kısmında 1990-6, 1990-3, 1994-6, 1990-7, 1997 dönemlerinde ülkelerin ve A5’in makroekonomik temeller açısından sağlamlık-zayıflık durumları ele alınmıştır. Dördüncü kısmında ise çalışmada varılan sonuçlar sıralanmıştır. Çalışmayla doğrudan doğruya ilgili tablolara metin içerisinde, taban durumundaki tablolara ve veri serilerine ise EK’te yer verilmiştir. EK 1’de Asya Krizinin kronolojisine yer verilmiştir. EK 2 hem her bir ülke açısından hem de 5 ülke ortalaması olarak makroekonomik göstergelere dâir “dönemlik ortalama değerleri” içermektedir. Bu değerler yıllık verilerden hareketle türetilmiştir. EK 3 kıstasları ve eşik değerlerine dâir açıklamaları içermektedir. EK 4’te ülkeler açısından krizin reel ekonomik maliyeti değerleri mevcuttur. EK 5’te ise “sağlam”, “zayıf”, “orta” olmak açısından makroekonomik temellere dâir ulaşılan sonuçlar yer almaktadır.

II. Metod ve Veri Seti

A) Veri Seti

Veriler açısından Asian Development Bank-Key Indicators (2006)⁷ temel alınmıştır. Verilerin çok büyük bir kısmı bu kaynaktan alınmıştır. Bu kaynakta yer almayan veriler ise IMF'nin Balance of Payments's Statistics (BOPS) (2007) ve World Economic Outlook (WEO) (2007) veri tabanlarından elde edilmiştir. Çalışmada bazı göstergeler için doğrudan doğruya ham ve orijinal veri serileri kullanılmış, bazı göstergeler için ise ham verilerden hareketle yeni seriler oluşturulmuştur.

Veri serilerinde dönem ortalamaları alınırken bir ülke için 2'den fazla veri eksik ise ortalamayı hesaplamak itibarıyla "veri yetersiz" (Y) kabul edilmiştir. Yalnızca 2 veri eksik ise o döneme ait ortalama değer kutusu kırmızıya (turuncuya), yalnızca 1 veri eksik ise ilgili ortalama değer kutusu sarıya boyanmıştır.

A5 ortalaması alınırken sözkonusu dönemle ilgili olarak en az 3 ülkenin ortalama veri değerinin varlığı şartı aranmıştır. 2 ülkenin veri ortalaması yok ise A5 ortalama değer kutucuğu kırmızı (turuncu)ya, yalnızca 1 ülkenin veri ortalaması yok ise A5 ortalama değer kutucuğu sarıya boyanmıştır.

Sermaye hesabı verileri ADB-Key Indicators (2006)'da yoktur. Bu yüzden sermaye hesabı verileri BOPS (2007)'den alınmıştır. Finansal hesap verileri ADB-Key Indicators (2006)'da hayli eksiktir. Bu münasebetle cari fiyatlarla ve ABD \$ cinsinden GSYİH'ya oranla büyüklüğü bir seride ADB-Key Indicators (2006)'ya, diğer seride ise BOPS (2007)'ye göre inşa edilmiştir.

"Sermaye ve finansal hesap" verileri BOPS (2007)'den alınmıştır.

ADB-Key Indicators (2006)'da GSYİH ulusal para birimleri cinsinden yer almaktadır. Halbu ki dış denge kalemleri cari fiyatlarla ve ABD \$ cinsindedir. Dış denge kalemlerinin GSYİH'ya oranla büyüklüklerinin bulunabilmesi için GSYİH değerinin de ABD \$ cinsinden olması gerekmektedir. ABD \$ cinsinden GSYİH verileri WEO (2007) veri tabanında mevcuttur. Bu yüzden GSYİH değeri hususunda "cari fiyatlarla ve ABD \$ cinsinden GSYİH" verileri WEO (2007)'den iktibas

⁷ Asya Kalkınma Bankası (ADB)-Anahtar Göstergeler (2006).

edilmiştir. Bununla beraber GSYİH'ya oranla kimi dış denge hesaplarının büyüklükleri ADB-Key Indicators (2006)'da doğrudan yer almaktadır. Bu durumda ADB-Key Indicators (2006)'daki oranlar kullanılmıştır.

Döviz kuru oynaklığı 1990-3 dönemi yılları için hesaplanmamıştır. Çünkü döviz kuru değişmesinde önceki 4 yıl ortalaması temel alınarak ortaya çıkan sapma hesaplanabilmelidir ki bu, 1990 öncesi verilerine uzanmayı gerektirmektedir.

Değişkenlerle ilgili olarak alt ve üst eşik değerleri tanımlanırken bazen A5 ülkelerinin ve A5'in muhtelif uzun dönem ortalama değerleri temel alınmıştır. Doğrudan yabancı yatırımlar (FDI) dengesinin “sermaye ve finansal hesap” ile “finansal hesap” içerisindeki payları hesaplanırken bu tarzda hareket edilmiştir.

B) Metod

Çalışmada önce makroekonomik sağlamlık-zayıflıkla ilgili unsurlar ve bunları temsil eden göstergeler listelenmiştir. İkinci safhada herhangi bir değişkenle ilgili olarak “sağlam”, “orta” ve “zayıf” olma halleri tanımlanıp kriterler⁸ belirlenmiştir. Değişkenlerin “sağlam”, “orta”, “zayıf” durumları tanımlanıp alt ve üst eşikler tesbit edilirken hareket noktası alınan temeller üzerine notlar bir tabloda derlenmiştir (Tablo E3). Üçüncü safhada sözkonusu değişkenin⁹ bir ülke için sayısal değerine “sağlam”, “orta” ve “zayıf” hallerinden hangisinin karşılık geldiği tesbit edilmiştir. Bir ülke ve dönemle ilgili olarak listedeki her gösterge için aynı usul uygulanmış ve herbir değişkene “sağlam”, “orta” ve “zayıf” durumlarından hangisinin denk düştüğü bir tablo halinde kaydedilmiştir (Tablo E5.1). Dördüncü safhada bir dönemle ilgili olarak ülkelerin “sağlam”, “orta” ve “zayıf” unsur adedlerinin envanteri çıkarılmıştır. Böylece her ülke ve A5 için herhangi bir dönemde “sağlam”, “orta” ve “zayıf” unsurlardan ayrı ayrı kaç tane olduğuna ulaşılmıştır (Tablo E5.2, Tablo E5.4.a, E5.4.b). Son safhada her ülkenin ve A5'in makroekonomik temeller itibarıyla durumu tahlil edilmiştir.

Makroekonomik açıdan herhangi bir ülke veya toptan A5 “sağlam”

8 alt ve üst eşik değerleri

9 Çalışmamızda “gösterge”, “değişken”, “kalem” ve “unsur” kelimeleri genel olarak aynı anlamı ifade etmek üzere kullanılmıştır.

(beyaz), “orta” (gri) ve “zayıf” (siyah) şeklinde tanımlanırken hareket tarzı şöyledir: *Sağlam kalem adedi toplam kalem adedinin yarısına yalnız başına ulaşıyorsa* sözkonusu ülke makroekonomik açıdan “sağlam” (beyaz) olarak tanımlanmıştır. *Sağlam kalemlere ancak orta kalemler de eklendiğinde ulaşılan aded toplam kalem adedinin yarısına ulaşabiliyorsa* makroekonomik açıdan sözkonusu ülke “orta” (gri) olarak tanımlanmıştır. *Sağlam kalemlere orta kalemler eklendiğinde ulaşılan aded toplam kalem adedinin yarısına yine de ulaşamıyorsa* makroekonomik açıdan sözkonusu ülke “zayıf” (siyah) olarak tanımlanmıştır.

Metodla ilgili üç husus burada vurgulanmalıdır: İlk olarak makroekonomik sağlamlık-zayıflık durumunu belirlemek üzere hangi unsur ve göstergelerin listede yer alacağı, tartışmaya açıktır.

İkinci olarak ülkenin makroekonomik sağlamlık-zayıflık durumunu temsil etmek itibarıyla listedeki her unsurun (göstergenin) eşdeğer olup olmadığı tartışılabilir. Asıl ve ikincil unsurlar şeklinde gruplandırmalar yapmak, müteakiben her bir ana grubu en iyi temsil eden değişkeni tesbit etmek çıkış yolu olabilir. Fakat bu yol da hem kolay değildir, hem de başka tartışmaları tetikleyecektir.

Üçüncü olarak bir “Makroekonomik Sağlamlık Endeksi” (MSE) inşa edilebilir.¹⁰ Bunun için listedeki unsurlara “eşit” veya “ağırlıklı” puanlar verilebilir. Böylece toplam puana varılır. Müteakiben “sağlam” (beyaz), “orta” (gri) ve “zayıf” (siyah) durumları için kıstas puanlar tanımlanmalıdır. Listedeki her değişkene eşit puan verilirse “basit ortalama endeksi”, temsil kabiliyetinin kuvvetliliğine göre farklı puan verilirse “ağırlıklı ortalama endeksi” oluşacaktır. Çalışmamızdaki listede 26 kalem (gösterge) vardır. Her değişkene yaklaşık 4 puan verilirse toplam puan 100 olur. Buna göre ülkenin makroekonomik açıdan sağlamlık-zayıflık durumu şöyle tesbit edilebilir: Sözkonusu ülke;

“Sağlam” (S) puanı ≥ 50 ise “*Sağlam*”,

“Sağlam” (S) puanı < 50 olmakla beraber; “Sağlam” (S) + “Orta” (O) puan toplamı ≥ 50 ise “*Orta*”,

“Sağlam” (S) puanı < 50 olmakla beraber; “Sağlam” (S) + “Orta” (O) puan toplamı < 50 ise “*Zayıf*” şeklinde tanımlanabilir.¹¹

10 Bu çalışmada Makroekonomik Sağlamlık Endeksi inşa edilmemiştir. Türkiye ekonomisinin 1990-2013 dönemi için makroekonomik sağlamlığı üzerine bir çalışma yapıp orada bir “Makroekonomik Sağlamlık Endeksi” (MSE) oluşturulacaktır.

11 Bununla beraber puanlama sistemi ve “sağlam”, “orta”, “zayıf” puan seviyelerini tanımlama

III. Kriz Öncesi Dönem İtibarıyla Makroekonomik Unsurların Sağlamlığı

Tablo III.1: Asya krizinin reel ekonomik maliyeti (krizin reel GSYİH büyüme oranında meydana getirdiği kümülatif düşme)

	Ülkeye göre kriz vakası öncesi 3 yıllık dönem için tanımlar	Vaka öncesi 3 yıllık dönem için yıllık ortalama reel ekonomik büyüme (%)	1997 maliyeti (1997- yıl. ort. büy.)	1998 maliyeti (1998- yıl. ort. büy.)	1999 maliyeti (1999- yıl. ort. büy.)	Kümülatif maliyet (1997+1998 +1999)
E	yıll. ort. Büyüme=(1994+1995+1996):3	7,9	3,2	21,0	7,1	31,2
F	yıll. ort. Büyüme=(1995+1996+1997):3	5,2	-	5,8	1,8	7,7
K	yıll. ort. Büyüme=(1994+1995+1996):3	8,2	3,6	15,1	-	18,7
M	yıll. ort. Büyüme=(1995+1996+1997):3	9,1	-	16,4	2,9	19,3
T	yıll. ort. Büyüme=(1994+1995+1996):3	8,0	9,4	18,6	3,6	31,6
A5 Ortalaması	yıll. ort. Büyüme=(1994+1995+1996):3	7,8	3,7	15,4	2,9	22,0

Notlar: 1) E: Endonezya, F: Filipinler, K: Kore, M: Malezya ve T: Tayland'ı temsil etmektedir.
2) Kümülatif maliyetin büyüklüğüne göre ülkelerin sıralanması: Tayland, Endonezya, Malezya, Kore, Filipinler

Kaynak: IMF WEO (2007) veri tabanından hareket edilerek hazırlanmıştır.

hususunda alternatifler vardır. Bunlar şu surette sıralanabilir:

(1) Önce her göstereye eşit puan verilir. Sonra:

(i) "Sağlam" + "Orta" puan toplamı; < 50 ise sözkonusu ülke "zayıf",
50-75 arasında ise "orta",
75 ve üzeri ise "sağlam"

olarak tanımlanır.

(ii) "Sağlam" puanı; < 50 ise "zayıf",
50 ile 75 arasında ise "orta",
> 75 ise "sağlam"

olarak tanımlanır. Puan aralıklarını 0-40, 40-80, 80-100 şeklinde tesbit etmek de mümkündür.

(2) Her göstereye "sağlam" iken 4, "orta" iken 2 puan verilir. Sonra:

"Sağlam" ve "Orta" puanlarının toplamı; < 50 ise "zayıf",
50 ile 75 arasında ise "orta",
> 75 ise "sağlam"

olarak tanımlanır.

Tablo III.2: Sağlık- zayıflık itibarıyla makroekonomik kalemlerin A5 ülkelerine ve dönemlere göre adet olarak dağılımı

		Sağlam (S) (kalem adedi)	Zayıf (Z) (kalem adedi)	Orta (O) (kalem adedi)	Yeterli veri yok (Y) (kalem adedi)	Krizin reel ekonomik maliyeti [Reel GSYİH büyüme oranında (%) meydana gelen kümülatif düşme] (1997 + 1998 + 1999)
1990-6	Endonezya	14	5	6	1	31,2
	Filipinler	12	5	8	1	7,7
	Kore	15	5	7		18,7
	Malezya	18	3	6		19,3
	Tayland	17	3	6		31,6
	A5 ortalaması	18	1	7		22,0
1990-7	Endonezya	13	6	6	1	
	Filipinler	12	5	8	1	
	Kore	15	6	5		
	Malezya	18	3	5		
	Tayland	16	3	7		
	A5 ortalaması	16	1	9		
1997	Endonezya	11	7	8		
	Filipinler	7	7	11	1	
	Kore	9	9	8		
	Malezya	15	3	8		
	Tayland	12	10	4		
	A5	13	7	6		

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası (ADB)-Anahtar Göstergeler (2006), IMF WEO (2007), BOPS (2007)'den hareket edilerek hazırlanmıştır. [Tablo E5.1 ve Tablo E5.2'den türetilmiştir.]

A) 1990-6 dönemi

Sağlam unsurların adedi Filipinler hariç, yarıdan fazladır. Filipinler için ise sağlam kalemlerin adedi yarımın yalnızca 1 altındadır. Bu durum sözkonusu dönemde *makroekonomik unsurlar itibarıyla kriz ülkelerinin "sağlam" olduğunu* ifade eder.

Sağlam unsurlara orta unsurlar da eklenirse ulaşılan aded toplam adedin %80'ine eşit veya ondan daha fazla olmaktadır.

A5 ortalamasına bakıldığında sadece 1 unsurun zayıf olduğu, 7 unsurun ise orta olduğu görülmektedir. Sağlam unsurların adedi toplam unsurların

yaklaşık %72'sine eşittir. Sağlam unsurlara orta unsurlar da eklenirse ulaşılan aded toplam unsurların yaklaşık %96'sı olmaktadır.

Şu halde bu durum kriz öncesi dönemde ekonomik unsurlar itibarıyla krize maruz kalan ülke ekonomilerinin “*krizin vukû bulmasını imkânsız kılacak kadar*” sağlam olduğunu ifade etmektedir. Eğer “ancak sağlam kalemlere orta kalemler de eklendiğinde toplam kalemlerin yarısından fazlasına ulaşılabilmiş olsaydı” varılacak sonuç değişecek ve “ekonomik temeller itibarıyla sözkonusu ülke ekonomileri krizin meydana gelmesini zorunlu kılmayacak kadar sağlam” şeklinde olacaktır.

Sağlam kalemlerin fazlalığı ile krizin kümülatif ve reel ekonomik maliyetinin düşüklüğü arasında bir paralellik görülmektedir. Örneğin sağlam kalem adedi en az görülen, Filipinlerdir. Fakat Filipinler için krizin kümülatif reel ekonomik maliyeti hem en düşüktür, hem de diğer ülkelerinkiyale arasında muazzam bir fark mevcuttur.

Sağlam kalem adedi en fazla olanlar Malezya ve A5'tir.¹² Ancak krizin kümülatif reel ekonomik maliyeti ne Malezya ne de A5 için en düşük değildir, çünkü Filipinler ve Kore için sözkonusu maliyet aksine daha düşüktür. Sağlam kalemlere orta kalemler eklendiğinde ulaşılan kalem adedi yine A5 ve müteakiben Malezya için en fazladır, fakat aynı ülke ve A5 için krizin reel ekonomik maliyeti en düşük değildir. Ulaşılan kalem adedi ilk olarak Malezya'ya kıyasla A5 için daha fazladır, fakat krizin reel ekonomik maliyeti A5 için Malezya'ninkine göre daha büyüktür. İkinci olarak Endonezya ve Filipinler için eşittir, fakat krizin reel ekonomik maliyeti 2 ülke için yine farklıdır. Krizin reel ekonomik maliyetinin büyüklüğü bakımından en başta Tayland gelmekte, onu çok az farkla Endonezya takip etmektedir. Fakat ister yalnızca sağlam kalem adedi isterse sağlam olanlara orta olanlar ilave edilerek ulaşılan kalem adedi esas alınsın, sağlamlık açısından aynı durum mevcut değildir.

(1) 1990-3 dönemi

Sağlam unsur adedi Kore, Malezya ve A5 için eşit olup en fazladır. Fakat krizin kümülatif reel ekonomik maliyeti aynı ülkeler ve A5 için eşit

12 ikisi için eşit.

değildir.¹³ Kore, Malezya ve A5 için sağlam unsur adedi en fazladır, fakat krizin kümülatif reel maliyeti en az değildir.

Sağlam unsur adedi Filipinler için en düşüktür, fakat krizin kümülatif maliyeti de aynı ülke için en büyük olması gerekirken aksine yine en küçüktür.

Krizin kümülatif reel ekonomik maliyeti Endonezya ve Tayland için hemen hemen aynıdır, fakat sağlam unsur adedi aynı değildir.

Şu halde bir ülke için *sağlam unsur adediyle*¹⁴ krizin *kümülatif reel ekonomik maliyeti*¹⁵ arasında *paralel bir seyir yoktur*.

Sağlam unsurlara orta unsurlar eklendiğinde ulaşılan kalem adedi A5 için en fazladır, ancak krizin kümülatif reel maliyeti A5 için en düşük değildir. Sağlam ve orta unsur toplam adedi Endonezya için en düşüktür, ancak kümülatif reel maliyet aynı ülke için değil, az farkla da olsa Tayland için en büyüktür.

Sağlam ve orta unsurların toplam adedi Endonezya ve Tayland için hayli farklıdır, fakat 2 ülke için krizin kümülatif reel maliyeti hemen hemen aynıdır. Buna karşılık sözkonusu toplam aded Malezya ve Tayland için aynıdır, fakat krizin kümülatif reel maliyeti aynı ülkeler için eşit olmayıp arada çok büyük bir uçurum vardır.

Bu durum bir ülke için *sağlam ve orta kalemlerin toplam adediyle krizin kümülatif reel ekonomik maliyeti arasında paralel bir seyir bulunmadığını* ifade eder.

Filipinler hariç yalnızca sağlam unsurların adedi toplam unsurların yarısını aşmaktadır. Bu, Filipinler dışındaki ülkelerin ve A5'in makroekonomik unsurlar açısından bir krizin vukû bulmasını imkânsız kılacak kadar sağlam olduğunu ifade eder.

Sağlam unsurlara orta unsurlar eklendiğinde varılan aded, Filipinler de dahil, toplam unsurların %78'inin üzerindedir. Bu durum makroekonomik unsurlar açısından Filipinler'in "krizin vukû bulmasını zorunlu kılmayacak kadar sağlam" olduğunu ifade eder.

13 Bununla beraber arada uçurumlar da görülmemektedir.

14 azlığıyla

15 büyüklüğü

(2) 1994-6 dönemi

Zayıf kalem adedinde düşme, sağlam ve orta kalem adedinde ise bir artma trendi tesbit edilmektedir. Bu, önceki alt döneme nazaran makroekonomik unsurlarda daha da iyileşme eğiliminin varlığını gösterir.

Sağlam kalem adedi Malezya için en fazladır, ancak kümülatif reel maliyet Malezya için değil, Filipinler için en düşüktür. Sağlam kalem adedi Filipinler için en azdır, ancak kümülatif reel maliyet de aynı ülke için aksine en küçüktür.

Endonezya ve Tayland için sağlam kalem adedi farklıdır, fakat kümülatif reel maliyet hemen hemen aynıdır.

Şu halde bir ülke için sağlam unsur adedi (azlığı) ile kümülatif reel maliyet arasında paralellik yoktur.

Sağlam kalemlere orta kalemler eklendiğinde ulaşılan toplam aded Malezya için en yüksektir, ancak krizin kümülatif reel maliyeti Malezya için değil Filipinler için en azdır. Söz konusu toplam aded Endonezya ve Tayland için farklıdır, ancak kümülatif reel maliyet 2 ülke için hemen hemen aynıdır. Sağlam ve orta unsurların toplam adedi Endonezya ve Filipinler için eşittir, fakat krizin kümülatif reel maliyeti aynı ülkeler için eşit olmayıp arada muazzam bir uçurum vardır.

Bu durum bir ülke için sağlam ve orta kalemlerin toplam adediyle krizin kümülatif reel ekonomik maliyeti arasında bir paralellik bulunmadığını ifade eder.

Yalnız başına sağlam unsurların adedi toplam unsurların yarısını her ülke ve A5 için aşmaktadır. Orta unsurlar da sağlamlara eklendiğinde ulaşılan aded toplam unsurların %80'inin üzerindedir.

Sağlam unsurların adedinin yalnız başına toplam unsurların yarısını aşması “makroekonomik unsurlar itibarıyla her ülkenin ve A5'in krizin vukû bulmasını imkânsız kılacak kadar sağlam” olduğuna delâlet eder.

Tablo III.3: Sağlık-kayıflık itibarıyla makroekonomik kalemlerin A5 ülkelerine ve dönemlere göre adet olarak dağılımı

		Sağlam (S) (kalem adedi)	Zayıf (Z) (kalem adedi)	Orta (O) (kalem adedi)	Yeterli veri yok (Y) (kalem adedi)	Hesaplanmayan kalem adedi (H)	Krizin reel ekonomik malİYeti [Reel GSYİH büyüme oranında (%) meydana gelen kümülatif düşme] (1997 + 1998 + 1999)
1990-3	Endonezya	14	5	5	1	1	31,2
	Filipinler	11	4	10		1	7,7
	Kore	16	4	5		1	18,7
	Malezya	16	2	6	1	1	19,3
	Tayland	15	2	7	1	1	31,6
	A5 ortalaması	16	1	7	1	1	22,0
1994 - 6	Endonezya	14	3	8	1		
	Filipinler	13	4	9			
	Kore	17	5	4			
	Malezya	19	1	5	1		
	Tayland	16	4	5	1		
	A5 ortalaması	17	2	6	1		

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası (ADB)-Anahtar Göstergeler (2006), IMF WEO (2007), BOPS (2007)'den hareket edilerek hazırlanmıştır. [Tablo E5.1 ve Tablo E5.2'den türetilmiştir.]

B) 1997 Yılı

1997 yılında *sağlam kalemlerin adedinde düşme, buna mukabil zayıf ve orta kalemlerin adedinde artış*, sözkonusu ülkelerin herbirisi ve A5 için *aşikâr* haldedir. Bu, sözkonusu ülke ekonomilerinde makroekonomik unsurlar itibarıyla *1997'de apaçık bir zayıflama-kötüleşme meydana geldiğini* ifade eder. Makroekonomik göstergelerden hareketle 1997 yılı için ortaya çıkan tablo aslında son derece tabiidir. Çünkü 1997 yılında kriz başlamış olup yayılmaktadır.¹⁶

1997 yılında makroekonomik unsurlarda müşahade edilen apaçık zayıflama tabiatıyla 1990-7 ortalamasına da yansımıştır. Nitekim 1990-6 ortalamasına göre 1990-7 ortalamasında sağlam kalemlerin adedinde Kore haricindeki ülkeler ve A5 için hissedilir bir düşüş vardır. Kore için durum

¹⁶ Tayland'da

biraz farklıdır; sağlam kalem adedi aynı kalsa da orta kalem adedi düşmüş ve buna mukabil zayıf kalem adedi artmıştır.

Ne sağlam unsurların adediyle ne de sağlam ve orta unsurların toplamıyla krizin ülke ekonomileri açısından kümülatif reel ekonomik maliyeti¹⁷ arasında paralel bir seyir 1997 yılı için dahi yoktur. Sağlam unsur adedi Malezya için en fazladır, fakat krizin reel ekonomik maliyeti Malezya için değil, Filipinler için en düşüktür. Gariptir ki Filipinler için hem krizin reel ekonomik maliyeti en düşüktür ve hem de 1997 yılında bile sağlam kalemlerin adedi en azdır.

Krizin kümülatif reel ekonomik maliyeti Endonezya ve Tayland için hemen hemen eşittir. Fakat iki ülkenin sağlam unsurlarının adedi 1997 yılında birbirlerine hayli yakın da olsa farklıdır. İlaveten sağlam kalem adedi Tayland için daha fazla iken bu ülkenin maruz kaldığı kümülatif reel ekonomik maliyet Endonezya'nınkinden daha büyüktür.

Sağlam unsurlara orta unsurlar ilave edildiğinde varılan aded ile ülkelerin karşılaştığı reel ekonomik maliyet arasında yine bir paralellik yoktur. Sağlam ve orta unsurların toplam adedi Malezya için en yüksektir, fakat krizin reel ekonomik maliyeti Malezya için en düşük değildir. Krizin reel ekonomik maliyeti Filipinler için en düşük iken sağlam ve orta unsurların toplam adedi en fazla olmayıp Kore ile Tayland haricindeki ülkelerin ve A5'in gerisindedir.

Sağlam ve orta unsurların toplamı 1997'de Tayland için en azdır, aynı zamanda krizin reel ekonomik maliyeti de Tayland için en yüksektir. Burada sözkonusu toplam kalem adedinin azlığı ile krizin reel maliyetinin büyüklüğü arasında bir paralellik vardır.

Tayland ile Endonezya için sağlam ve orta kalemlerin toplamaları hayli farklıdır, fakat 2 ülkenin maruz kaldığı kümülatif reel ekonomik maliyet hemen hemen eşittir.

1997'de sağlam kalemlerin adedi toplam kalem adedinin Filipinler, Kore, Endonezya ve Tayland için yarısının altındadır. Toplam kalem adedinin yarısı ile sağlam kalem adedi arasındaki fark Filipinler ve Endonezya için hayli büyük, fakat Endonezya ve Tayland için çok küçüktür. Ancak orta kalem adedi sağlam olanlara eklendiğinde *Endonezya, Filipinler ve Kore*

17 krizin şiddeti

için toplam kalem adedinin yarısı yine aşılmaktadır. Bu durum sözkonusu ülke ekonomilerinin makroekonomik unsurlar itibarıyla 1997’de “gri” alanda yer aldığına işaret eder. Bir diğer ifadeyle makroekonomik unsurlar itibarıyla sözkonusu ülke ekonomilerinin krizin vukû bulmasını ne imkânsız kılabilecek kadar sağlam ne de zorunlu kılacak kadar zayıf olmadığını ortaya koyar.

Malezya ve A5 için yalnız başına sağlam kalem adedi toplam kalem adedinin yarısını 1997’de bile aşmaktadır. Bu durum makroekonomik unsurlar itibarıyla Malezya ve A5’in 1997’de bile “krizin vukû bulmasını imkânsız kılacak kadar sağlam” olduğunu ifade eder.

C) 1990-7 Dönemi

Sağlam unsurların adedi Filipinler müstesna her ülke ve A5 için toplam kalem adedinin yarısını aşmaktadır. Filipinler için ise sağlam kalemlerin sayısı toplam kalemlerin hemen hemen yarısına eşittir. Tabiatıyla makroekonomik unsurlar açısından Filipinler hariç sözkonusu ülkelerin ve A5’in durumu “krizin vukû bulmasını imkânsız kılacak kadar” sağlamdır.

Orta kalemler sağlam kalemlere ilave edildiğinde ulaşılan aded Filipinler için de toplam kalem adedinin yarısını hayli aşmaktadır. Bu durum makroekonomik unsurlar açısından Filipinler ekonomisinin krizin vukû bulmasını ne imkânsız kılacak kadar sağlam ne de zorunlu kılacak kadar zayıf olmadığını ifade eder.

Sağlam kalemlere orta kalemler de eklendiğinde ulaşılan kalem adedi toplam kalem adedinin Endonezya için %75’ini, diğerleri ve A5 için ise %80’ini aşmaktadır.

Ülkeler açısından krizin kümülatif reel ekonomik maliyeti ile ne yalnızca sağlam kalem adedi ne de sağlam ve orta kalemlerin toplamı arasında paralel bir seyir yoktur.

Sağlam kalem adedi Malezya için en fazladır, fakat reel ekonomik maliyet Malezya için değil, Tayland¹⁸ için en büyüktür. Sağlam kalem adedi Filipinler için en azdır, ancak aynı zamanda krizin kümülatif reel ekonomik maliyetinin en düşük olduğu ülke de Filipinlerdir.

18 sonra da Endonezya

Sağlam kalem adedi Tayland ve A5 için eşittir, ancak reel ekonomik maliyet büyüklüğü ise Tayland ve A5 için aynı olmayıp arada muazzam bir fark vardır.

Krizin reel ekonomik maliyeti Tayland ve Endonezya için hemen hemen aynı büyüklüktedir. Fakat sağlam kalem adedi sözkonusu 2 ülke için hayli farklıdır.

Sağlam kalemlere orta kalem adedi eklendiğinde varılan adedin düşüklüğü ile ülkeler açısından kümülatif reel ekonomik maliyet büyüklüğü yani krizin şiddeti arasında da paralel bir seyir yoktur. Sağlam ve orta kalemler toplamı A5 için en fazladır ve bunu Malezya ile Tayland takip etmektedir.¹⁹ Fakat kümülatif reel ekonomik maliyet ise Filipinler için en düşüktür. Sözkonusu toplam kalem adedi Endonezya ve Tayland için hayli farklıdır, ancak iki ülkenin karşılaştığı reel ekonomik maliyet hemen hemen aynıdır. Ayrıca sözkonusu toplam kalem adedi Tayland için daha büyük iken reel ekonomik maliyet çok az farkla da olsa Endonezya için Tayland'inkine nazaran aksine daha küçüktür.

Sağlam ve orta kalemler toplamı ilk olarak Tayland ve Malezya için aynıdır. Ancak krizin kümülatif reel ekonomik maliyeti sözkonusu iki ülke için farklı olup arada büyük bir uçurum vardır. İkinci olarak Filipinler ve Kore için aynıdır, fakat krizin kümülatif reel ekonomik maliyeti Filipinler ve Kore için aksine yine farklı olup arada büyük bir uçurum mevcuttur.

IV. Sonuç

Çalışmada başlıca on sonuca varılmıştır. Bunlar şöyle sıralanabilir:

(1) Kriz öncesine ait *hangi alt dönem esas alınır*sa *alın*sin bir ülke için *makroekonomik unsurlardan sağlam olanların adedi* ile krizin o ülkeye verdiği *kümülatif reel ekonomik maliyet arasında negatif bir irtibat yoktur*.

Herhangi bir ülke için sağlam unsurların adedi en fazla iken krizin kümülatif reel maliyeti en düşük olmayabilmektedir. Yine sağlam unsurların adedi en az iken bir ülke için krizin kümülatif reel ekonomik maliyeti en yüksek olmayabilmektedir. İki ülke için sağlam unsurların adedi aynı iken krizin kümülatif reel maliyeti arasında büyük bir uçurum

¹⁹ Malezya ve Tayland için eşit

görülebilmektedir. Benzer şekilde iki ülke için krizin kümülatif reel maliyeti eşit büyüklükte iken aynı ülkelerin sağlam kalem adedleri farklı olabilmektedir.

(2) Makroekonomik unsurlardan *sağlam olanlara orta unsurlar eklendiğinde ulaşılan toplam kalem adedi (fazlalığı)* ile ülke için *kümülatif reel maliyet (düşüklüğü)* arasında *paralel bir seyir*, kuvvetli bir münasebet yoktur. “Krizin şiddeti”ni yalnız başına “sağlam ve orta unsurların adedi” belirlememektedir.

Sağlam ve orta unsurların toplam adedi en fazla iken bir ülke için kümülatif reel maliyet en düşük olmayabilmektedir. Yine sözkonusu toplam aded en az iken aynı ülke için krizin kümülatif reel ekonomik maliyeti en yüksek olmayabilmektedir. Benzer şekilde iki ülke için sağlam ve orta kalemlerin toplam adedi aynı iken kümülatif reel maliyetleri arasında muazzam uçurumlar görülebilmekte; kümülatif reel maliyetler eşit iken sağlam ve orta kalemlerin toplam adetleri farklı olabilmektedir.

(3) 1997’de *makroekonomik unsurlar açısından zayıflama-kötüleşme yönünde genel ve kuvvetli bir temayül vardır.*

Bu tabiidir, çünkü 1997 yılında kriz başlamış durumdadır.

1997’de makroekonomik unsurlarda görülen bozulma yönündeki kuvvetli temayül 1990-7 dönemi ortalamalarına da yansımıştır. Bu münasebetle bölge ülkeleri makroekonomik açıdan 1990-6 döneminde 1990-7 dönemine göre daha sağlam görünmektedir.

(4) Krizin arafesi durumundaki *1994-6 alt döneminde 1990-3 alt dönemine kıyasla ülkelerin makroekonomik sağlamlık derecelerinin ciddi şekilde artmış olduğu görülmektedir.*

Çünkü 1994-6 alt döneminde 1990-3 alt dönemine nazaran gerek sağlam kalem adedinde gerekse sağlam ve orta unsurların toplam adedinde hissedilir bir artış vardır. Normalde krize daha yakın dönemde ekonominin daha da kötüleşmiş olacağı beklenebileceğinden bu durum hayli şaşırtıcıdır.

(5) 1997 yılı hariç *her alt dönem için yalnız başına “sağlam” kalem adedinin toplam kalem dedinin yarısını bir istisna (Filipinler) dışında aştığı görülmektedir.* Sağlam kalem adedi toplam kalem adedinin yarısına ulaşmadığında bile hemen altında kalmış olup çok yakındır. Sözkonusu

istisna ülke 1990-6, 1990-7, 1990-3 zaman dilimlerine dair olmak üzere Filipinlerdir.

Sağlam kalem adedinin toplam kalem adedinin yarısını aştığı ülke ekonomileri makroekonomik unsurlar açısından “krizin vukû bulmasını imkânsız kılacak kadar” sağlamdır. Bir diğer ifadeyle Asya krizi vakasında birkaç istisna bulunmakla beraber kriz ülkeleri kriz öncesi dönemde 1997 yılı hariç hangi alt dönem esas alınırsa alınsın “bir krizin vukû bulmasını imkânsız kılacak kadar sağlam” durumdadır.

(6) Sağlam kalem adedinin toplam kalem adedi yarısına ulaşmadığı istisna durumundaki ülkelerde sağlam kalemlere orta kalemler eklenir ise ulaşılan kalem adedi çok yüksek çıkmaktadır. Bu durumda ulaşılan kalem adedi sözkonusu ülkeler için toplam kalem adedinin %75’ini aşmaktadır. Bu özellik 1997 yılı için dahi geçerlidir.

Sağlam kalemlere ancak orta kalemler de eklendiğinde ulaşılan adedin toplam kalem adedinin yarısını aşması; sözkonusu ülke ekonomisinin makroekonomik sağlamlık açısından bir krizin vukû bulmasına götürmek noktai nazarından “gri” (orta) alanda bulunduğunu ifade eder. Bir diğer ifadeyle sağlam kalemlere ancak orta kalemler de eklendiğinde toplam kalem adedinin yarısı aşılabiliyorsa sözkonusu ülke makroekonomik unsurlar açısından krizin vukû bulmasını ne imkânsız kılacak kadar “sağlam”, ne de zorunlu kılacak kadar “zayıf” durumdadır.

Asya krizinde yukarıda “istisna” olarak işaret edilen ülkeler böyle durumdadır. İstisna durumundaki birkaç ülkede makroekonomik temeller krizin vukû bulmasını ne önleyebilecek kadar sağlam, ne de zorunlu kılacak kadar zayıf değildir.

Şu halde Asya krizi vakasında kriz öncesinde, hangi dönem esas alınırsa alınsın, makroekonomik temeller çoğu ülkede bir krizin vukû bulmasını imkânsız kılacak kadar, istisnai durumdaki birkaç ülkede de bir krizin vukû bulmasını zorunlu kılmayacak kadar sağlamdır.

(7) *Her dönemde ve hemen hemen her ülke için şiddetli bir parasal genişlemenin varlığı dikkat çekmektedir. Parasal unsurlar açısından ülkeler “sağlam” durumda değildir. Parasal unsurlar açısından “orta” durumun görüldüğü sadece birkaç istisna vardır. Çoğunlukla zayıf durumdadırlar.*

(8) *Dış ticaret ve cari işlemler dengesi açısından hemen hemen her ülke için kuvvetli bir bozulma temayülü vardır.* Dış ticaret ve carî işlemler açığı problemlerinin gittikçe şiddetlendiği kaydedilebilir. Fakat ödemeler dengesi için aynı temayül mevcut değildir. Çünkü uluslararası sermaye girişinde bir yavaşlama trendi yoktur.

(9) Makroekonomik sağlık açısından “istisnai” durumdaki ülkeleri ilgili oldukları dönemlerle eşleştirerek şu şekilde sıralamak mümkündür:

1990-6 dönemi: Filipinler,

1990-3 dönemi: Filipinler,

1994-6 dönemi: Yok,

1990-7 dönemi: Filipinler,

1997 yılı: Filipinler, Endonezya, Kore, Tayland.

(10) Kriz öncesi dönemde makroekonomik açıdan bölge ülkelerinin sağlamlığı 1997 Asya krizi vakasının niçin tahmin edilemediğine ve kimse tarafından beklenmediğine kuvvetli bir ışık tutmaktadır.

KAYNAKLAR

Aghion, Philippe, Bachetta Philippe, and Banerjee, Abhijit (2000), “Currency Crises and Monetary Policy in an Economy with Credit Constraint”, http://www.szgerzensee.ch/fileadmin/Dateien_Anwender/Dokumente/working_papers/wp-0007.pdf ve http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=239288,

Baykal, Mehmet (2004), “Benefits of FDI for Developing Countries and the Case of Turkey”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1 (Çanakkale 18 Mart Üniv. Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fak.),

BBC News (1 Temmuz 1998), Business: the Economy Meltdown in Asia – part 4: chronology of a crisis”, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/122546.stm>, (erişim: 2014),

Catão, Luis A. V. (2006), “Sudden Stops and Currency Drops: a Historical Look”, IMF Working Paper, WP/06/133,

Chang, Roberto and Velasco, Andres (1998a), “Financial Crises in Emerging Markets: a Canonical Model”, Federal Reserve Bank of Atlanta, Working Paper 98-10,

_____ (1998b), “the Asian Liquidity Crisis”, NBER, Wp no. 6796,

_____ (1999), “Liquidity Crises in Emerging Markets Theory and Policy”, NBER, Wp no. 7272,

Corsetti, G., Pesenti, P. and Roubini, N. (1998), “Paper Tigers? A Model of The Asian Crisis”, NBER Working Paper Series, Working Paper No. 6783,

Flood, Robert P. ve Garber, Peter M. (1984), “Collapsing Exchange-Rate Regimes”, *Journal of International Economics* 17 (1984), 1-13,

Frankel, Jeffrey A. (2005), “Contractionary Currency Crashes in Developing Countries”, NBER, Working Paper No. 11508,

Frankel, Jeffrey A. and Rose, Andrew K. (1996), “Currency Crashes in Emerging Markets: an Empirical Treatment”, *Journal of International Economics*, 41, pp. 351-66,

- Herz, Bernard and Tong, Hui (2004), “the Interactions between Debt and Currency Crises-Common Causes or Contagion?”, Universitat Bayreuth, Diskussionspapier 17,
- Hill, Charles V. L. (tarihsiz), “the Asian Financial Crisis”, <http://www.wright.edu/~tdung/asiancrisis-hill.htm>, (erişim: Ekim 2014),
- Hutchison, Michael, and Noy, Ilan (2004), “Sudden Stops and the Mexican Wave: Currency Crises, Capital Flow Reversals and Output Loss in Emerging Markets”, Santa Cruz Center for International Economics, Paper 0413,
- Jeanne, Oliver (2000), “Currency Crises: a Perspective on Recent Theoretical Developments”, Special Papers in International Economics, No. 20,
- Kaminsky, Graciela L Karunatileka, Eshan (1999), “the Asian Economic Crisis”, House of Commons Library, Research Paper 99/14, <http://www.parliament.uk/business/publications/research/briefing-papers/RP99-14/the-asian-economic-crisis>, (erişim: 2014),
- And Reinhart Carmen M. (1999), “the Twin Crises: the Causes of Banking and Balance-of-Payments Problems”, the American Economic Review, June 1999,
- Krugman, Paul (1998a), “Bubble, boom, crash: theoretical notes on Asia’s crisis”, mimeo,
- _____ (1998b), “What Happened to Asia”, <http://web.mit.edu/krugman/www/DISINTER.html>, (erişim: 2006)
- _____ (1999), “Balance Sheets, the Transfer Problem, and Financial Crises”, <http://web.mit.edu/krugman/www/FLOOD.pdf>, (erişim: 2006)
- Lindgren Carl-Johan - Baliño, Tomás J. T.,
- Enoch, Charles - Gulde, Anne-Marie,
- Quintyn, Marc, and Teo, Leslie (2000), “Financial Sector Crisis and Restructuring: Lessons from Asia”, IMF Occasional Paper 188, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/op/opfinsec/> ve <http://www.imf.org/>

external/pubs/ft/op/opfinsec/op188.pdf, (erişim: 2014),

Manasse, Paolo and Roubini, Nouriel (2005), “Rules of Thumb for Sovereign Debt Crises”, IMF Working Paper, WP/05/42,

Manasse, Paolo,

Roubini, Nouriel and Schimmelpfennig, Axel (2003), “Predicting Sovereign Debt Crises”, IMF Working Paper, WP/03/221,

Obstfeld, Maurice (1994), “the Logic of Currency Crises”, NBER, Wp. No. 4640,

_____ (1995), “Models of Currency Crises with Self-fulfilling Features”, NBER, Wp no. 5285,

PBS Frontline (June, 1999), “*the Crash: timeline of the Crisis*”, <http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/crash/etc/cron.html>, (erişim: Ekim 2014),

Radelet, Steven and Sachs, Jeffrey (1998a), “the East Asian Financial Crisis: Diagnosis, Remedies, Prospects”, *Brooking Papers on Activity*; 1998:1,

Samur, Cengiz (2008), “Finansal Krizler ve Kriz Yönetme Politikaları: 1980 Sonrası Türkiye Örneği”, *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Basılmamış Doktora Tezi)*,

Wälti, Sebastian (2003), “Simple Models of Currency Crises”,

Asian Development Bank (ADB), *Anahtar Göstergeler 2006* (www.adb.org/statistics),

IMF, *World Economic Outlook (WEO) (2007)*, <http://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=28>, (erişim: 2007),

IMF, *World Economic Outlook (WEO) (April 2014)*, <http://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=28>, (erişim: 2014),

IMF, *Balance of Payment Statistics (BOP’s Statistics) (2007) (CD-ROOM)*.

EKLER

EK 1: 1997 ASYA KRİZİNİN KRONOLOJİSİ

1997 Asya krizinin kronolojisi kısaltılarak şu şekilde kaydedilebilir:

1997'nin başlarında reel sektörde çok büyük firmalar dış borçları sebebiyle iflas etmiştir: Hanbo Steel Chaebol (G. Kore Ocak 1997), Sammy Steel (G. Kore, Mart 1997), Kia Motors (G. Kore, Temmuz 1997), Somprasong Land (Tayland, Şubat 1997), ... gibi. Firma iflasları öncü şoklar mahiyetindedir.

Mayıs 1997'de Tayland'da en büyük finans şirketi olan Finance One başarısızlığa düşmüştür.

Mart-Haziran 1997'de Tayland'da 66 finans şirketi gizli sûrette Tayland Bankası'ndan büyük miktarda likidite desteği almıştır.

16 Haziran 1997'de Tayland'da 16 finans şirketinin faâliyetleri askıya alınmıştır. Bununla beraber sözkonusu şirketlerin müdi ve kreditorlerine dâir garantinin korunduğu ilân edilmiştir.

Kriz 2 Temmuz 1997'de Tayland'ın Baht'ı dolar karşısında savunamayıp serbest dalgalanmaya bırakması ve Baht'ın dolar karşısında aynı gün %18 oranında değer kaybetmesiyle başlar. Bu olay uluslararası spekülâtif saldırıları aksine daha da artırmış, bölgedeki diğer ülke paralarına yönelik olarak da spekülâtif saldırılar başlatılmasına yol açmıştır. Tayland hükûmeti devalüasyon akabinde IMF'den yardım istemiştir.

11 Temmuz 1997'de Kriz Filipinler'e sıçramış, hükûmet Peso'nun dolar karşısındaki değerine dâir büyük bir devalüasyon gerçekleştirmiştir. Hükümet ayrıca 12 Temmuz 1997'de IMF ile 1.1 milyar \$'lık yardım bir yardım paketi verilmesi üzerinde anlaşmaya varmıştır.

13 Temmuz 1997'de Güney Kore'de birkaç bankanın kredi notu uluslararası derecelendirme kuruluşlarınca negatife dönüştürülmüştür.

24 Temmuz 1997'de kriz tüm Güneydoğu Asya bölgesine yayılmış, ülke paralarına karşı geliştirilen uluslararası spekülâtif saldırı dalgaları sonucu Güney Kore, Malezya ve Endonezya para birimleri de çökmüştür.

14 Ağustos 1997'de Endonezya Dolar/Rupiah için sabit parite bandını genişletmiştir. Bu, Rupiah'ın değerinde dramatik bir düşüş meydana getirmiştir.

5 Ağustos 1997'de Tayland'da finansal sektörü sağlamlaştırmak üzere kıstaslar kabul edilmiş, 42 finans şirketinin faâliyeti askıya alınmıştır.

20 Ağustos 1997'de Tayland IMF ile 3 yıllık bir Stand-by Anlaşması imzalamıştır.

8 Ekim 1997'de Endonezya IMF'den yardım talep etmiş ve 40 milyar \$'lık bir fon almıştır.

23 Ekim 1997'de Hong Kong Borsası'nda büyük bir panik meydana gelmiş, hisse senetleri %10 oranında değer kaybına uğramıştır.

27 Ekim 1997'de panik Batı ülkelerindeki Borsalara yayılmıştır. ABD'de Dow Jones Endeksi bir günde 554 puanlık (%7 oranında) değer kaybetmiştir. Bu, Dow Jones'un geçmişinde günlük olarak kaydedilen en büyük değer kaybıdır.

31 Ekim 1997'de Endonezya'da 16 ticarî banka kapatılmış, mevduat garantisi sınırlandırılmış, bunu diğer bankaların kapanması takip etmiştir.

3 Kasım 1997'de Japonya'da yedinci büyük broker firması olan Sanyo Securities Ltd şirketi iflas etmiştir.

5 Kasım 1997'de Endonezya 3 yıllık bir Stand-by Anlaşması imzalayarak IMF'den toplam 42,3 milyar \$'lık finansal yardım almıştır.

17 Kasım 1997'de Japonya'da onuncu büyük bankası olan Hokkaido Takushoku Bank Ltd çökmüştür.

Kasım 1997 başında Güney Kore'de çelik sektöründen Haitai (ülkenin en büyük 24. Firması) ve New Core iflas etmiştir.

17 Kasım 1997'de Güney Kore kendi para birimini (Won) savunmayı terk etmiş, Won dolar karşısında çökmüştür. Hükûmet ayrıca IMF'den yardım istemiştir. 4 Aralık 1997'de IMF'den toplam 61 milyar \$ ödünç almıştır.

22 Kasım 1997'de Japonya'da Yamaichi Securities (ülkenin dördüncü

büyük broker firması)kapısına kilit vurmuştur.

4 Aralık 1997’de Güney Kore IMF ile 3 yıllık bir Stand-by anlaşması imzalamıştır.

8 Aralık 1997’de Tayland’da daha önceden fâaliyetleri durdurulmuş 66 finans şirketinden 56 tanesi IMF’nin yeniden yapılandırma planı gereğince süresiz olarak kapatılmıştır. Bu yüzden 30 000 kişi işsiz kalmıştır.

31 Aralık 1997’de Tayland Bankası 1 ticarî bankaya müdahale etmiştir.

Aralık 1997’de Güney Kore’de 14 ticarî bankanın faâliyeti askıya alınmış, 2 büyük ticarî banka da hükûmet kontrolüne geçmiştir.

12 Ocak 1998’de Hong Kong tabanlı ve Asya’nın en büyük bağımsız yatırım bankası olan Peregrine Securities iflâs etmiştir.

22 Ocak 1998’de Endonezya para birimi (Rupiah) dolar karşısında en düşük değerine inmiştir.

23 Ocak 1998’de Tayland Bankası 2 ticarî bankaya müdâhale etmiştir.

28 Ocak 1998’de Güney Kore uluslararası bankalara olan 24 milyar \$ tutarındaki kısa vadeli borçlarını yapılandırmış ve vadelerini uzatarak orta vadeli borçlara dönüştürmüştür.

Ocak 1998’de Güney Kore’de fâaliyeti önceden durdurulmuş 14 bankadan 10’unu kapatılmıştır. Ayrıca 20 bankadan “finansal sektörü ıslah planı”nı kabul edip uygulaması istenmiştir.

Mart 1998’de Filipinler IMF ile 3 yıllık bir Stand-by anlaşması imzalamıştır.

4 Nisan 1998’de Endonezya’da IBRA (Endonezya Bankacılığını Yeniden Yapılandırma Kuruluşu) 7 bankayı kapatmış ve 7 bankayı da devralmıştır.

1998 Nisanı sonunda Güney Kore’de 20 ticarî bankadan 4’ü kendilerine sunulan rehabilitasyon programı reddedildiği için kapatılmıştır.

18 Mayıs 1998’de Tayland Bankası 7 finans şirketine müdahale etmiştir.

5 Mayıs 1998’de Endonezya’da üniversite öğrencileri Hükûmeti protesto gösterilerine başlamıştır. 12 Mayıs 1998’de Jakarta Üniversitesi’nde

düzenlenen bir protesto gösterisinde askerinin silahlı müdahalesi sonucu 6 öğrenci ölmüştür. 21 Mayıs 1998’de Endonezya’da 32 yıldır iktidarda olan Suharto istifa etmiş ve Hükûmet düşmüştür.

27-28 Mayıs 1998’de Güney Kore’de işçi sendikası işsizliğin büyümesini protesto etmek maksadıyla ülke çapında 2 günlük greve gitmiştir. Şubat’tan beri firmalar günde 10 000 işçiyi işten çıkarmışlardır.

29 Mayıs 1998’de Endonezya’da IBRA (Endonezya Bankacılığı Yeniden Yapılandırma Kuruluşu) büyük bir özel bankayı devralmıştır.

12 Haziran 1998’de Japonya, ülke ekonomisinin 23 yıldan beri ilk defa “durgunluk” a girdiğini ilân etmiştir.

29 Haziran 1998’de Güney Kore’de hükûmet 2 bankayı kapatmış, 2 bankayı da birleştirmiştir.

3 Ağustos 1998’de Dow Jones 300 puanlık düşüş yaşamıştır.

14 Ağustos 1998’de Tayland’da 2 bankaya ve 5 finans şirketine müdahale edilmiştir.

Kriz 17 Ağustos 1998’de Rusya’ya geçmiştir. Bu tarihte Rusya hem devalüasyon yapmış, hem de dış borç ödemeleriyle ilgili olarak 90 günlük moratoryum ilân etmiştir.

31 Ağustos 1998’de Dow Jones 512 puanlık düşüş yaşamıştır. Bu, Dow Jones’un tarihinde bir günde yaşanan en büyük ikinci kayıptır.

1 Eylül 1998’de Malezya ülkeye uluslararası sermaye giriş-çıkışı üzerine daha fazla kontroller koymuş, Ringit’in değerini 3.80 dolar şeklinde sabitlemiştir.

2 Eylül 1998’de Rusya Ruble’yi savunmaktan vazgeçmiştir.

Kriz Haziran ve Temmuz 1998’de Latin Amerika ülkelerine sıçramış, bu ülkelerde peşpeşe devalüasyonlar gerçekleştirilmiştir.

10 Eylül 1998’de Brezilya Borsası %16 değer kaybetmiş, ayrıca Dow Jones 249 puanlık düşüş yaşamıştır.

17 Eylül 1998’de Tokyo Nikkei endeksi 12 yılın en düşük seviyesine

inmiştir. Dow Jones 216 puanlık düşüş kaydetmiştir.

Eylül 1998’de Malezya’da uluslararası sermaye hareketleri üzerine kontroller konulmuş, döviz kuru sabitlenmiş, firma kapatma şartları gevşetilmiştir.

13 Kasım 1998’de IMF, WB ve sanayileşmiş ülkeler Brezilya için 41,5 milyar \$’lık bir “kurtarma paketi” ilân etmiştir.

15 Ocak 1999’da Brezilya dolar karşısında kendi para birimini savunmaktan vazgeçerek serbest dalgalanmaya bırakmıştır.

13 Mart 1999’da Endonezya’da hükûmet 38 bankayı kapatmış, IBRA (Endonezya Bankacılığı Yeniden Yapılandırma Kuruluşu) ayrıca 7 bankayı devralmıştır.

Nisan 1999’da Endonezya’da hükûmet 3 eyalet bankası için “yeniden sermaye yapılandırma planı” ilân etmiştir.

30 Haziran 1999’da Endonezya’da hükûmet tarafından fon aktarılarak 8 özel bankanın sermayesi yeniden yapılandırılmıştır.

5 Temmuz 1999’da Endonezya’da hükûmet IBRA elindeki bankalar için bir çözüm planı ilân etmiştir.

Temmuz 1999’da Tayland’da küçük bir özel banka kendisine müdahale edilip satışa çıkarılmıştır.

1997-8 yıllarında IMF Tayland, Kore ve Endonezya için toplam 112 milyar dolar kadar “kurtarma/yardım paketi” planlamıştır.

Kaynak: Lindgren Carl-Johan, Baliño, Tomás J. T., and the Others (2000: 2-4); BBC News, 1 Temmuz 1998; Karunatileka, Eshan (1999: 10-2); PBS Frontline (June, 1999); Hill (?). Kronoloji önemli ölçüde ilk çalışmadan alınmıştır.

EK 2: A5 ÜLKELERİNE DAİR SEÇİLMİŞ MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER (DÖNEM ORTALAMALARI)**Tablo E2.1: Seçilmiş Ekonomik Göstergeler (A5 Ülkeleri, Dönem Ortalamaları)**

İŞSİZLİK	1990-6		1990-3		1994-6		1990-7		1998	
	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1990-7	1998	1990-7	1998	1990-7	1998
A. İşsizlik oranı (%)										
ENDONEZYA	3,9	2,7	5,5	4,0	4,7	5,5	4,0	4,7	4,7	5,5
FİLİPİNLER	8,4	8,7	8,1	8,3	7,9	8,1	8,3	7,9	7,9	9,6
KORE	2,4	2,6	2,2	2,4	2,6	2,2	2,4	2,6	2,6	7,0
MALEZYA	3,5	4,0	2,9	3,4	2,4	3,2	3,4	2,4	2,4	3,2
TAYLAND	1,6	2,0	1,2	1,5	0,9	1,6	1,5	0,9	0,9	3,4
A5 ORTALAMASI	4,0	4,0	4,0	3,9	3,7	4,0	3,9	3,7	3,7	5,7
B. EKONOMİK BÜYÜME										
Reel İktisadi büyümesi (yıllık değişim, %)										
ENDONEZYA	8,0	8,1	7,9	7,6	4,7	-13,1	7,6	4,7	4,7	-13,1
FİLİPİNLER	2,8	1,2	5,0	3,1	5,2	-0,6	3,1	5,2	5,2	-0,6
KORE	7,9	7,7	8,2	7,5	4,7	-6,9	7,5	4,7	4,7	-6,9
MALEZYA	9,5	9,3	9,7	9,2	7,3	-7,4	9,2	7,3	7,3	-7,4
TAYLAND	8,6	9,0	8,0	7,4	-1,4	-10,5	7,4	-1,4	-1,4	-10,5
A5 ORTALAMASI	7,4	7,1	7,8	7,0	4,1	-7,7	7,0	4,1	4,1	-7,7
C. Gayrisafi Yurtiçi sermaye birikimi										
ENDONEZYA	31,2	31,2	31,2	31,3	31,8	16,8	31,3	31,8	31,8	16,8
FİLİPİNLER	22,9	22,4	23,5	23,1	24,8	20,3	23,1	24,8	24,8	20,3
KORE	37,7	37,6	37,8	37,5	36,0	25,0	37,5	36,0	36,0	25,0
MALEZYA	38,7	38,2	42,1	39,2	43,0	26,7	39,2	43,0	43,0	26,7
TAYLAND	41,2	41,0	41,4	40,2	33,7	20,4	40,2	33,7	33,7	20,4
A5 ORTALAMASI	34,3	33,7	35,2	34,3	33,8	21,8	34,3	33,8	33,8	21,8
D. ENFLASYON										
Tüketici fiyat endeksi (yıllık değişim, %)										
ENDONEZYA	8,7	8,9	8,6	8,4	6,2	58,5	8,4	6,2	6,2	58,5
FİLİPİNLER	9,5	10,9	7,5	9,0	4,4	9,3	9,0	4,4	4,4	9,3
KORE	6,4	7,3	5,2	6,1	2,8	7,5	6,1	2,8	2,8	7,5
MALEZYA	3,7	3,9	3,5	3,6	5,2	8,1	3,6	5,2	5,2	8,1
TAYLAND	5,1	4,8	5,6	5,2	6,4	17,7	5,2	6,4	6,4	17,7
A5 ORTALAMASI	6,7	7,1	6,1	6,4	4,9	17,7	6,4	4,9	4,9	17,7
E. PARA ARZI										
M2 de yıllık değişim (%)										
ENDONEZYA	25,8	25,8	25,8	25,5	23,2	62,4	25,5	23,2	23,2	62,4
FİLİPİNLER	19,6	17,4	22,8	19,8	20,5	8,0	19,8	20,5	20,5	8,0
KORE	38,6	52,3	20,3	36,3	19,7	23,7	36,3	19,7	19,7	23,7
MALEZYA	18,2	17,1	19,5	18,7	22,7	1,5	18,7	22,7	22,7	1,5
TAYLAND	17,6	20,1	14,1	17,4	16,4	9,5	17,4	16,4	16,4	9,5
A5 ORTALAMASI	24,0	26,6	20,5	23,5	20,5	21,0	23,5	20,5	20,5	21,0
F. M2'nin GSYİH'ya oranı (%)										
ENDONEZYA	45,0	41,5	49,6	46,4	56,7	60,4	46,4	56,7	56,7	60,4
FİLİPİNLER	33,0	28,9	38,5	34,3	43,4	42,7	34,3	43,4	43,4	42,7
KORE	79,9	70,3	92,6	83,0	105,3	132,1	83,0	105,3	105,3	132,1
MALEZYA	80,6	85,3	90,1	95,3	96,4	102,2	95,3	96,4	96,4	102,2
TAYLAND	76,4	74,3	79,3	78,3	91,7	102,7	78,3	91,7	91,7	102,7
A5 ORTALAMASI	63,0	57,9	69,7	65,1	80,2	88,5	65,1	80,2	80,2	88,5

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası (ADB) - Anahtar Göstergeler 2006 (www.adb.org/statistics). [Yıllık orjinal verilerden ürettiklerimize hazırlanmıştır.]

Tablo E2.1 (Devam a)
HÜKÜMETİN FINANSMAN DURUMU (Milyar Rupiah, mali yıl başlangıcı: 1 Nisan sonu / 31 Aralık)
Merkezi Hükümet

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997	1998	1997-8	1999-2004
G. Hükümet finansmanının GSYİH ya oranı (%)								
Toplam (genel) bütçe fazlası/tafii (GSYİH ya oranı, %)								
ENDONEZYA	0.1	-0.8	1.4	0.2	0.5	-1.7	-0.6	-1.7
FİLİPİNLER	-0.9	-2.1	0.6	-0.8	0.1	-1.9	-0.9	-4.3
KORE	-0.2	-0.5	0.3	-0.3	-1.4	-3.9	-2.6	0.8
MALEZYA	-0.2	-1.4	1.3	-1.8	0.1	-1.8	0.3	-4.9
TAYLAND	2.9	3.4	2.2	2.3	-1.5	-2.8	-2.1	-1.5
A5 ORTALAMASI	0.3	-0.3	1.2	0.3	0.0	-2.4	-1.2	-2.3
ÖDEMELER BLANCOSU DENGESİ (Milyon ABD \$, takvim yılı)								
a. Cari hesap (Cari İşlemler Hesabı)								
ENDONEZYA	-4.146,1	-3.033,8	-5.627,0	-4.276,9	-5.199,0	4.097,0	-551,0	6.381,0
FİLİPİNLER	-2.501,4	-1.827,5	-3.400,0	-2.732,6	-4.351,0	1.546,0	-1.402,5	-884,0
KORE	-7.073,6	-3.426,5	-11.936,5	-8.225,4	-8.287,4	40.371,2	16.041,9	15.053,7
MALEZYA	-4.171,3	-2.694,3	-6.260,7	-4.391,8	-5.855,3	9.528,7	1.795,7	10.765,9
TAYLAND	-8.874,1	-6.683,5	-11.795,0	-8.153,6	-3.110,0	14.291,0	5.990,5	8.306,2
A5 ORTALAMASI	-5.353,1	-3.515,1	-7.803,8	-5.356,1	-5.376,5	13.966,8	4.295,1	7.920,6
b. Finansal hesap								
ENDONEZYA	-485,0	-9.633,0	-5.064,0	-3.609,7
FİLİPİNLER	...	2.061,0	6.536,3	1.355,3
KORE	10.253,7	-385,7	-507,2	9.212,2	1.922,0	-3.367,8	-722,9	7.415,5
MALEZYA	6.456,6	5.924,2	2.187,5	-2.549,7	-176,1	-3.192,7
TAYLAND	13.555,0	11.317,8	-4.343,0	-9.742,0	-7.042,5	-5.931,0
A5 ORTALAMASI	10.088,4	8.804,9	-179,6	-6.323,1	-3.251,4	-791,9
c. Doğrudan yabancı yatırım								
ENDONEZYA	2.455,9	1.588,8	3.612,0	2.733,5	4.677,0	-241,0	2.216,0	-1.892,8
FİLİPİNLER	940,6	649,0	1.329,3	962,1	1.113,0	1.592,0	1.352,5	899,7
KORE	-1.075,7	-439,3	-1.924,3	-1.141,9	-1.605,2	672,8	-466,2	2.496,2
MALEZYA	4.599,9	3.940,8	5.476,7	4.873,3	6.787,7	2.708,0	4.747,8	1.581,2
TAYLAND	1.465,4	1.733,5	1.154,7	1.712,0	3.298,0	7.360,0	5.329,0	2.706,3
A5 ORTALAMASI	1.681,2	1.494,6	1.930,1	1.827,8	2.854,1	2.418,4	2.636,2	1.157,0
d. Portföy yatırımı								
ENDONEZYA	2.257,7	705,5	4.327,3	1.646,5	-2.632,0	-1.878,0	-2.255,0	655,7
FİLİPİNLER	1.516,6	1.078,8	2.100,3	1.474,4	1.179,0	-29,0	575,0	572,0
KORE	7.407,2	4.738,8	10.965,1	8.268,3	14.295,3	-1.878,2	6.206,6	9.082,0
MALEZYA	-184,3	-645,0	0,0	-161,3	668,4
TAYLAND	2.374,6	1.625,3	3.373,7	2.647,5	4.558,0	331,0	2.444,5	-2.14,7
A5 ORTALAMASI	3.325,4	1.925,7	5.191,6	3.453,5	4.350,1	-863,6	1.743,3	2.152,7

Tablo E2.1 (Devam b)
ÖDEMELER BALANÇU DENGESİNİN GSYİHY'A ORANI (%)

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997	1998
H. Mal (ithracat-ithaat) dengesi						
ENDONEZYA	4,1	4,7	3,4	4,2	4,7	19,3
FİLİPİNLER	-10,6	-9,1	-12,7	-11,0	-13,5	0,0
KORE	-1,1	-0,8	-1,4	-1,0	-0,6	12,1
MALEZYA	3,4	4,4	2,1	3,4	2,4	24,4
TAYLAND	-4,6	-5,1	-4,0	-3,9	1,0	14,6
A5 ORTALAMASI	-1,7	-1,2	-2,5	-1,7	-1,0	14,1
I. Mal ve hizmetler (net) (ithracat-ithaat) dengesi (İlki BOP'tan, İkinci WEO'tan)						
ENDONEZYA	0,57	1,26	-0,36	0,52	0,17	10,26
FİLİPİNLER	-6,92	-5,39	-8,95	-7,95	-12,08	-3,99
KORE	-1,70	-1,39	-2,12	-1,64	-1,22	12,25
MALEZYA	-0,63	-0,98	-1,36	-0,44	0,94	0,62
TAYLAND	-4,18	-4,95	-4,11	-3,95	-1,31	15,52
A5 ÜLKELERİ	-2,18	-1,71	-2,82	-2,08	-1,38	11,07
L. Cari hesap (Cari İşlemler Hesabı) dengesi						
ENDONEZYA	-2,5	-2,3	-2,7	-2,5	-2,4	4,3
FİLİPİNLER	-4,1	-3,7	-4,6	-4,2	-5,3	2,4
KORE	-1,6	-1,1	-2,3	-1,6	-1,7	11,7
MALEZYA	-5,8	-4,7	-7,3	-5,8	-5,9	13,2
TAYLAND	-6,8	-6,6	-7,1	-6,2	-2,1	12,8
A5 ORTALAMASI	-4,2	-3,7	-4,8	-4,1	-3,5	8,9
J. Ödemeler Bilançosu genel dengesinin GSYİH'ya oranı (%)						
ENDONEZYA	1,1	1,2	1,0	0,6	-3,3	-3,6
FİLİPİNLER	2,2	1,7	2,0	1,4	-1,1	2,1
KORE	0,5	0,3	0,9	0,2	-2,3	9,0
MALEZYA	4,4	8,8	-1,4	3,4	-3,9	14,2
TAYLAND	3,3	3,6	2,8	2,0	-7,1	1,6
A5 ORTALAMASI	2,3	3,1	1,2	1,5	-4,1	4,7
K. Sermaye ve finans hesabı (net) dengesinin (fazlasının) cari fiyatlarla GSYİH'ya oranı (%) (İlki BOP'tan, İkinci ise WEO'tan)						
ENDONEZYA	2,6	2,6	2,7	2,7	3,2	-5,9
FİLİPİNLER	4,8	3,9	6,0	5,6	11,5	-1,2
KORE	1,7	1,2	2,4	1,8	2,5	-8,8
MALEZYA	2,7	2,7	2,6	2,7	4,1	1,1
TAYLAND	7,1	6,4	7,1	6,9	6,1	-10,2
A5 ORTALAMASI	4,2	4,4	5,4	4,4	5,5	-8,0
La Finansal hesap (net) dengesinin cari fiyatlarla GSYİH'ya oranı (%) (a) (Finansal hesap verisi ABD'ten ve GSYİH verisi ise WEO'tan ikibâsen, ayrıca finansal hesap verilerinde eksiklikler mevcut)						
ENDONEZYA	-0,2	-9,1
FİLİPİNLER	4,2	4,2	8,5
KORE	2,6	-0,1	-0,1	2,2	0,4	-1,0
MALEZYA	44,8	0,0	0,0	23,6	2,2	-3,5
TAYLAND	10,5	0,0	0,0	8,6	-2,9	-8,7
A5 ORTALAMASI	9,9	0,0	0,0	5,1	-0,1	-4,5
Lb Finansal hesap (net) dengesinin cari fiyatlarla GSYİH'ya oranı (%) (b) (İlki BOP'tan, İkinci WEO'tan)						
ENDONEZYA	2,6	2,6	2,7	2,7	3,2	-5,9
FİLİPİNLER	4,8	3,9	6,0	5,6	11,5	-1,2
KORE	1,8	1,3	2,5	1,9	2,6	-9,8
MALEZYA	5,0	2,8	7,8	5,1	6,1	-17,4
TAYLAND	7,1	6,4	7,9	6,7	4,1	-10,2
A5 ORTALAMASI	3,3	2,7	4,1	3,4	3,9	-9,3

Tablo E2.1 (Devam c)

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997	1998
M. Doğrudan yabancı yatırım (FDI)						
ENDONEZYA	1,3	1,1	1,6	1,4	2,0	-0,2
FİLİPİNLER	1,5	1,3	1,8	1,5	1,3	2,4
KORE	-0,2	-0,1	-0,4	-0,2	-0,3	0,2
MALEZYA	6,7	7,1	6,7	6,7	6,8	3,8
TAYLAND	1,3	1,7	0,7	1,4	2,2	6,6
A5 ORTALAMASI	1,0	1,1	0,9	1,1	1,3	1,7
N. Portföy yatırımı						
ENDONEZYA	1,1	0,4	1,9	0,8	-1,1	-1,8
FİLİPİNLER	2,3	2,0	2,7	2,2	1,4	0,0
KORE	1,7	1,4	2,1	1,8	2,7	-0,5
MALEZYA	-1,4	-1,4	0,0	-1,4
TAYLAND	1,7	1,4	2,0	1,8	3,0	0,3
A5 ORTALAMASI	1,8	1,3	2,4	1,8	2,0	-0,6
O. Doğrudan yabancı yatırımların sermaye ve finansal hesap (:net) içerisindeki payı (%) (İlki ADB'den, ikincisi BOP'tan)						
ENDONEZYA	49,7	41,9	60,1	51,3	62,1	3,9
FİLİPİNLER	34,7	36,0	32,9	31,8	11,6	-200,0
KORE	-63,0	-96,6	-18,2	-56,6	-11,6	-2,0
MALEZYA	-264,6	-524,8	82,4	-217,5	111,8	-21,5
TAYLAND	19,4	27,2	9,0	23,6	53,2	-64,5
A5 ORTALAMASI	35,5	44,8	23,0	35,1	33,0	-18,5
Ö. ULUSLARARASI REZERVLER (Milyon ABD \$, dönem sonu itibarıyla)						
Ö. Toplam						
ENDONEZYA	12.826,6	10.629,7	15.755,8	13.397,8	17.396,3	23.516,6
FİLİPİNLER	6.364,0	4.458,3	8.904,8	6.664,7	8.769,5	10.829,2
KORE	22.633,0	16.493,2	30.819,4	22.354,4	20.404,8	52.040,8
MALEZYA	20.307,8	16.395,2	25.524,5	20.381,7	20.899,2	25.675,2
TAYLAND	26.454,3	19.827,7	35.289,8	26.509,1	26.892,5	29.536,3
A5 ORTALAMASI	17.717,1	13.560,8	23.258,9	17.861,5	18.872,5	28.319,6

Tablo E2.1 (Devam d)

Döviz kuru (ABD \$/Ulusal para)

e. Dönem ortalaması	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997	1998
ENDONEZYA	2.094,5	1.977,5	2.250,6	2.196,4	2.909,4	10.013,6
FILİPİNLER	26,1	26,1	26,1	26,5	29,5	40,9
KORE	771,9	756,1	793,1	784,4	951,3	1.401,4
MALEZYA	2,6	2,6	2,5	2,6	2,8	3,9
TAYLAND	25,3	25,5	26,1	26,1	31,4	41,4
A5 ORTALAMASI	584,1	557,6	619,5	609,2	784,9	2.300,2
P. Yıllık değişme oranı (%)						
ENDONEZYA	3,9	4,1	3,8	6,1	19,5	70,9
FILİPİNLER	1,0	3,2	-1,2	2,5	11,0	27,9
KORE	2,1	4,1	0,0	4,0	15,4	32,1
MALEZYA	-1,3	-1,8	-0,8	0,4	10,6	28,3
TAYLAND	-0,2	-0,3	0,0	2,6	19,2	24,2
A5 ORTALAMASI	3,4	4,0	2,7	5,5	18,4	65,9
R. Nominal döviz kuru oynaklığı (son 4 yıl ortalaması temel alındı)						
ENDONEZYA	0,3	...	0,3	5,5	16,0	63,2
FILİPİNLER	-0,4	...	-0,4	3,2	10,4	26,0
KORE	-2,2	...	-2,2	3,5	14,7	28,2
MALEZYA	-0,5	...	-0,5	3,3	10,9	26,3
TAYLAND	0,9	...	0,9	7,0	19,3	19,3
A5 ORTALAMASI	-0,3	...	-0,3	5,0	15,7	59,2
Sa. Reel döviz kurunda aşırı değerlenme derecesi (a) (enfiyasyon oranı ile nominal döviz kurunda değişme oranı farkı, %)						
ENDONEZYA	4,8	4,8	4,8	2,2	-13,3	-12,5
FILİPİNLER	7,9	7,2	8,7	6,0	-5,5	-18,7
KORE	4,0	2,7	5,2	1,8	-11,0	-24,6
MALEZYA	5,1	6,0	4,3	3,3	-7,7	-23,2
TAYLAND	5,2	4,8	5,5	2,5	-13,6	-16,1
A5 ORTALAMASI	3,1	2,9	3,3	0,8	-13,5	-48,2
Sb. Reel döviz kurunda aşırı değerlenme derecesi (b) (%) [Radelet and Sachs (1998a)'da yer alan direkt sentlerdir]						
ENDONEZYA	91,4	94,8	87,0	98,8	150,0	
FILİPİNLER	71,9	80,5	60,3	72,3	75,0	
KORE	83,3	96,5	88,0	101,3	157,0	
MALEZYA	88,9	93,5	82,7	91,3	108,0	
TAYLAND	90,1	93,8	85,3	94,4	124,0	
A5 ORTALAMASI	87,1	91,8	80,9	87,8	92,8	

Tablo E2.1 (Devam e)
DİŞ BORÇ (Milyon ABD \$, yıl sonu itibarıyla)
f. Toplam dış borç

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997	1998
ENDONEZYA	98.250,3	81.648,4	120.386,3	102.989,1	136.160,8	151.235,7
FİLİPİNLER	36.581,6	33.108,6	41.212,2	38.347,1	50.705,8	53.606,2
KORE	62.869,5	41.514,8	91.342,3	72.153,0	137.138,0	139.270,0
MALEZYA	26.132,3	19.643,7	34.783,9	28.769,3	47.228,2	42.409,2
TAYLAND	62.661,2	40.054,9	92.803,1	68.540,9	109.698,8	104.917,2
A5 ORTALAMASI	57.299,0	43.194,1	76.105,6	62.159,9	96.186,3	98.288,1
DİŞ BORÇLULUK						
Ş.						
Dış borcun GNI'ya oranı (%)	64,4	66,6	61,4	64,5	65,0	167,9
ENDONEZYA	64,4	66,6	61,4	64,5	65,0	167,9
FİLİPİNLER	16,1	13,8	19,3	17,7	28,9	44,5
KORE	39,2	37,5	41,6	40,5	49,8	62,1
MALEZYA	46,2	38,3	56,7	49,8	74,6	97,2
TAYLAND	45,5	44,6	46,7	46,8	55,5	90,0
A5 ORTALAMASI	19,8	18,7	21,3	20,3	24,1	13,3
T.						
Kısa vadeli borcun toplam borca oranı (%)	15,0	14,9	15,2	16,1	23,3	10,9
ENDONEZYA	38,2	28,0	51,8	38,3	39,2	20,2
FİLİPİNLER	19,8	17,3	23,2	21,3	31,6	20,0
KORE	38,8	35,2	43,6	38,3	34,5	28,3
MALEZYA	26,3	22,8	31,0	26,9	30,5	18,5
TAYLAND	33,0	33,4	32,4	32,6	30,0	31,7
A5 ORTALAMASI	21,2	25,0	16,2	19,7	9,3	10,9
Ü.						
Borç servisinin mal ve hizmet ihracatına oranı (%)	8,7	9,1	8,1	8,6	8,4	13,1
ENDONEZYA	8,9	9,5	8,3	8,8	7,4	7,2
FİLİPİNLER	13,5	14,2	12,5	13,7	15,5	18,4
KORE	17,1	18,2	15,5	16,7	14,1	16,3
MALEZYA	155,0	144,6	164,3	160,5	188,9	85,5
TAYLAND	86,7	110,3	71,0	94,6	134,5	54,1
A5 ORTALAMASI	120,5	69,9	156,6	136,8	263,6	54,1
Ü.						
Kısa vadeli dış borcun uluslararası rezervlere oranı (%)	27,5	22,2	32,0	33,1	71,5	33,0
ENDONEZYA	96,8	73,4	114,3	102,3	140,7	100,4
FİLİPİNLER	94,7	73,8	110,9	103,3	160,3	65,1
KORE						
MALEZYA						
TAYLAND						
A5 ORTALAMASI						

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası (ADB) - Anahtar Göstergeler 2006 (www.adb.org/statistics). [Yıllık orijinal verilerden üretilerek hazırlanmıştır.]

Tablo E2.1 (Devam f)

A5 ÜLKELERİ (DÖNEM ORTALAMALARI, IMF'den)

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997	1998
g. GSYİH, sabit fiyatlarla						
Yıllık değişme yüzdesi						
ENDONEZYA	7.3	6.9	7.8	7.0	4.7	-13.1
FİLİPİNLER	2.8	1.2	5.0	3.1	5.2	-0.6
KORE	7.9	7.7	8.2	7.5	4.7	-6.9
MALEZYA	8.1	7.0	9.7	8.0	7.3	-7.4
TAYLAND	8.6	9.0	8.0	7.4	-1.4	-10.5
A5 ORTALAMASI	6.9	6.3	7.7	6.6	4.1	-7.7
h. Enflasyon, ortalama tüketici fiyatları						
Yıllık değişme yüzdesi						
ENDONEZYA	8.5	8.6	8.3	8.2	6.2	58.0
FİLİPİNLER	7.1	5.7	8.9	6.9	5.9	9.7
KORE	6.4	7.2	5.2	6.1	4.4	7.5
MALEZYA	3.1	2.9	3.5	3.1	2.7	5.3
TAYLAND	5.1	4.8	5.6	5.2	5.6	8.1
A5 ORTALAMASI	6.0	5.8	6.3	5.9	5.0	17.7
i. Enflasyon, tüketici fiyatları, dönem sonu						
Yıllık değişme yüzdesi						
ENDONEZYA	8.4	8.8	7.9	8.6	10.3	77.5
FİLİPİNLER	6.3	5.1	7.9	6.4	7.3	10.3
KORE	6.3	7.2	5.1	6.4	6.6	4.0
MALEZYA	2.4	3.8	0.5	2.5	2.9	5.3
TAYLAND	4.2	3.0	5.7	4.6	7.6	4.3
A5 ORTALAMASI	5.7	5.9	5.4	5.9	6.9	20.3
i. Cari hesap (Cari işlemler) dengesi						
ABD \$, Milyon						
ENDONEZYA	-4.300.0	-3.250.0	-5.700.0	-4.237.5	-3.800.0	4.000.0
FİLİPİNLER	-2.329.3	-1.907.5	-2.891.7	-2.579.4	-4.330.0	1.510.0
KORE	-7.073.4	-3.426.3	-11.936.3	-7.225.1	-8.287.0	40.371.0
MALEZYA	-4.167.4	-2.609.5	-6.244.7	-4.388.4	-5.935.0	9.529.0
TAYLAND	-1.019.6	-1.784.3	0.0	-1.280.9	-3.110.0	14.291.0
A5 ORTALAMASI	-5.342.1	-3.563.4	-7.713.6	-5.310.9	-5.092.4	13.940.2
j. GSYİH'ya oranı (%)						
ENDONEZYA	-2.4	-2.3	-2.5	-2.3	-1.6	3.8
FİLİPİNLER	-3.9	-3.9	-3.9	-4.0	-5.2	2.3
KORE	-1.6	-1.1	-2.3	-1.6	-1.6	11.6
MALEZYA	-5.8	-4.8	-7.2	-5.8	-5.9	13.2
TAYLAND	-6.8	-6.6	-7.1	-6.2	-2.1	12.8
A5 ORTALAMASI	-4.1	-3.7	-4.6	-4.0	-3.3	8.7

Kaynak: IMF WEO veri tabanı, BOP istatistikleri. [Yıllık orjinal verilerden üretilerek hazırlanmıştır.]

Tablo E2.1 (Devamı)

k. Semaye ve Finans Hesabı: Net
ABD \$, Milyon

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997	1998
ENDONEZYA	4798,3	3877,4	6.028,5	5.141,2	7.534,4	-6.196,3
FILİPİNLER	3.075,8	1.931,3	4.601,9	3.890,4	9.592,4	-796,1
KORE	7.335,7	3.481,6	12.474,6	8.071,5	13.222,2	-34.140,0
MALEZYA	3.758,5	1.393,5	6.911,7	4.047,7	6.072,2	-12.567,4
TAYLAND	9.444,0	6.510,3	13.355,6	9.037,7	6.194,1	-11.414,4
A5 ORTALAMASI	5.682,7	3.438,8	8.674,5	6.037,7	8.523,1	-13.022,8
l. cari fiyatlarla GSYİH ya oranı (%)						
ENDONEZYA	2,6	2,6	2,7	2,7	3,2	-5,9
FILİPİNLER	4,8	3,9	6,0	5,6	11,5	-1,2
KORE	1,7	1,2	2,4	1,8	2,5	-9,8
MALEZYA	4,9	2,7	7,8	5,0	6,1	-17,4
TAYLAND	7,1	6,4	7,9	6,7	4,1	-10,2
A5 ORTALAMASI	4,2	3,4	5,4	4,4	5,5	-8,9
m. Finansal hesap: Net ABD \$, Milyon						
ENDONEZYA	4.799,3	1.931,0	4.601,9	5.141,2	7.534,4	-6.196,3
FILİPİNLER	3.075,7	3.867,3	12.981,9	3.890,3	9.592,4	-796,1
KORE	7.773,5	1.450,2	6.938,9	8.530,6	13.529,8	-34.311,1
MALEZYA	3.802,5	6.510,5	13.355,6	4.086,2	6.072,2	-12.567,4
TAYLAND	9.444,1	3.527,3	8.781,3	9.037,8	6.194,1	-11.414,4
A5 ORTALAMASI	5.779,0	3.527,3	8.781,3	6.137,2	8.644,6	-13.057,1
n. Finansal hesap: Net cari fiyatlarla GSYİH ya oranı (%) (B)						
ENDONEZYA	2,6	2,6	2,7	2,7	3,2	-5,9
FILİPİNLER	4,8	3,9	6,0	5,6	11,5	-1,2
KORE	1,8	1,3	2,5	1,9	2,6	-9,8
MALEZYA	5,0	2,8	7,8	5,1	6,1	-17,4
TAYLAND	7,1	6,4	7,9	6,7	4,1	-10,2
A5 ORTALAMASI	3,3	2,7	4,1	3,4	3,9	-9,3
o. Mal ve hizmetler dengesi (fihacat): Net ABD \$, Milyon , cari fiyatlarla)						
ENDONEZYA	664,7	1875,00	-949,33	632,63	409,00	10819,60
FILİPİNLER	-4411,43	-2699,50	-6604,00	-5124,00	-10112,00	-2658,00
KORE	-7188,16	-4224,85	-11139,23	-7086,64	-6456,00	42689,10
MALEZYA	-484,24	-40,76	-1075,55	-306,19	940,21	15895,00
TAYLAND	-7978,41	-6086,56	-10500,88	-6983,56	-19,65	17395,20
A5 ÜLKELERİ	-3879,53	-2235,33	-6071,80	-3775,55	-3047,69	16828,18
ö. GSYİH, cari fiyatlarla ABD \$, Milyon , cari fiyatlarla)						
ENDONEZYA	180.599,3	148.498	223.191	187.746,6	238.408,0	105.465,0
FILİPİNLER	60.116,4	49.208,75	74.660	63.068,9	83.736,0	66.596,0
KORE	394.699,0	316.050,25	499.564	411.269,4	527.262,0	348.465,0
MALEZYA	14.407,4	5.4801,25	33.617,33333	25.127,6	100.169,0	72.175,0
TAYLAND	129.617,9	103.262,5	164.758,3333	132.277,0	150.891,0	111.860,0
A5 ORTALAMASI	166.799,1	134.364,15	210.045,2333	173.460,9	220.093,2	140.913,0

Kaynak: IMF WEO veri tabanı, BOP İstatistikleri. [Yıllık orjinal verilerden türetilerek hazırlanmıştır.]

EK 3: KISTASLAR ve EŞİK DEĞERLERLE İLGİLİ AÇIKLAMALAR

Tablo E3: Kıstaslar ve eşik değerlerle ilgili bazı açıklamalar

İŞSİZLİK
A. İşsizlik oranı (%)
(a) Kıstaslar (1) Düşük: %5'ten küçük, (2) Orta (normal): %5 ile %10 arası, (3) Yüksek: %10'dan büyük.
(b) Açıklama Tek haneli olması hareket noktası alınmıştır.
İKTİSADİ BÜYÜME
B. Reel ekonomik büyüme (%) [Reel GSYİH'da değişme (%)]
(a) Kıstaslar (1) Düşük: %4'ten küçük, (2) Orta (normal): %4 ile %6 arası, (3) Yüksek: %6'dan büyük.
(b) Açıklama Ülkemiz ve diğer pek çok ülke için uzun vadeli (tabii) büyüme oranı %4-5 aralığındadır. Bu münasebetle %4 seviyesi taban kabul edilmiştir.
SERMAYE OLUŞUMU
C. GSYİ Sermaye birikimi (GSYİH'ya oranla, %)
(a) Kıstaslar (1) Düşük: %20'ten küçük, (2) Orta (normal): %20 ile %30 arası, (3) Yüksek: %30'dan büyük.
(b) Açıklama
ENFLASYON
D. Enflasyon: TÜFE'de değişme (yıllık, %)
(a) Kıstaslar (1) Düşük: %10'dan küçük, (2) Orta (normal): %10 ile %15 arası, (3) Yüksek: %15'ten büyük.
(b) Açıklama Amprik Ağaç Yaklaşımında enflasyon oranı ile ilgili olarak %10,47 ve %10,67 şeklinde 2 eşik değer tanımlanmıştır. ⁽¹⁾ Bundan hareketle bu çalışmada enflasyon oranının tek haneli olması hareket noktası kabul edilmiştir. ADB Key Indicator (2006)'da Endonezya için 1990 verisi yoktur. Bu, A5 için de 1990 yılı verisinin 1 ülke eksik olduğunu ifade eder. Söz konusu veri eksikliği 1990-6 ve 1990-7 ortalamalarına da tabiiyle yansımıştır.

Kaynak: Tarafımdan hazırlanmıştır.

Notlar: (1) Manasse and Roubini, 2005; Manasse, Roubini, and Schimmelpfennig, 2003; Samur, 2008: 149-50.

PARASAL GENİŞLEME
E. M2'de yıllık değişme (%)
(a) Kıstaslar ā = enflasyon oranı+reel ekonomik büyüme oranı olarak tanımlanıyor. Bu çerçevede: (1) Düşük: ā dan küçük, (2) Orta (normal): ā ile 2ā arası, (3) Yüksek: 2ā dan büyük.
(b) Açıklama
F. M2'nin GSYİH'ya oranı (%)
(a) Kıstaslar (1) Düşük: %20'den küçük, (2) Orta (normal): %20 ile %40 arası, (3) Yüksek: %40'tan büyük.
(b) Açıklama
BÜTÇE DENGESİ
G. Genel bütçe dengesi (açığın GSYİH'ya oranı, %)
(a) Kıstaslar (1) Fazla yüksek: %3'ten büyük, (2) Fazla düşük: %3'ten küçük, (3) Açık düşük: %3'ten küçük, (4) Açık orta (normal): %3 ile %5 arası, (5) Açık yüksek: %5'ten büyük.
(b) Açıklama
DIŞ TİCARET DENGESİ
H. Dış ticaret dengesi (a) (Mal ihracatı-ithalatı açığının GSYİH'ya oranı, %)
(a) Kıstaslar (1) Fazla yüksek: %3'ten büyük, (2) Fazla düşük: %3'ten küçük, (3) Açık düşük: %5'ten küçük, (4) Açık orta (normal): %5 ile %10 arası, (5) Açık yüksek: %10'dan büyük.
(b) Açıklama
I. Dış ticaret dengesi (b) (BOP ve WEO'tan) (Mal ve hizmet ticareti açığının GSYİH'ya oranı, %)
(a) Kıstaslar (1) Fazla yüksek: %3'ten büyük, (2) Fazla düşük: %3'ten küçük, (3) Açık düşük: %3'ten küçük, (4) Açık orta (normal): %3 ile %5 arası, (5) Açık yüksek: %5'ten büyük.
(b) Açıklama (İlk unsura dair veriler BOP'tan, ikinci unsura ait veriler WEO'tan)

CARI İŞLEMLER HESABI	
İ. Cari İşlemler Hesabı dengesi (Cari Fazla veya Açığın GSYİH'ya oranı, %)	
(a) Kıstaslar	(1) Fazla yüksek: %3'ten büyük, (2) Fazla düşük: %3'ten küçük, (3) Açık düşük: %5'ten küçük, (4) Açık orta (normal): %5 ile %10 arası, (5) Açık yüksek: %10'dan büyük.
(b) Açıklama	SS krizi teorisinde SS fenomeni tanımlanırken kimi çalışmalarda "Cari Açıkta tersine dönme" (reversal) hususunda Cari İşlemler Açığının (fazlasının) GSYİH'ya oranında en az %5 düşme (artma) şartı aranmıştır. ⁽¹⁾ Bu münasebetle çalışmamızda Cari İşlemler Açığının GSYİH'ya oranı hususunda %5 kriter alınmıştır.
ÖDEMELER BLANÇOSU GENEL DENGESİ	
J. Ödemeler bilançosu genel dengesinin (açığının) GYİH'ya oranı (%)	
(a) Kıstaslar	(1) Yüksek fazla: Fazla %2'den yüksek, (2) Düşük fazla: Fazla %2'den küçük, (3) Düşük: Açık %2'den küçük (4) Orta (normal): Açık %2 ile %5 arasında, (5) Yüksek: Açık %5'in üzerinde
(b) Açıklama	
ULUSLARARASI SERMAYE GİRİŞİ	
K. Sermaye ve finans hesabı (:net) dengesinin (fazlasının) cari fiyatlarla GSYİH'ya oranı (%)	
(a) Kıstaslar	(1) Yüksek açık: Açık %2'den yüksek, (2) Düşük açık: Açık %2'den küçük, (3) Düşük: Fazla %1'den küçük, (4) Orta (normal): Fazla %1 ile %3 arasında, (5) Yüksek: Fazla %3'ün üzerinde
(b) Açıklama	SS kriz teorisinde SS fenomeni tanımlanırken kimi çalışmalarda Uluslararası Sermaye Girişinde (KI) tersine dönme (reversal) unsuru "1 yıl içerisinde ülkeye uluslararası net özel sermaye girişinde GSYİH'ya oranla en az %3 düşme meydana gelmesi" şeklinde ifade edilmiştir. ⁽²⁾ Bu münasebetle çalışmamızda %3 seviyesi taban kabul edilmiştir. (İlk unsura ait veriler BOP'tan, ikinci unsura ait veriler WEO'tan)

Notlar: (1) Samur, 2008: 368.

(2) Catão, 2005: 7; Hutchison and Noy, 2004: 14; Samur, 2008: 368.

La. Finansal hesap (:net) dengesinin (fazlasının) cari fiyatlarla GSYİH'ya oranı (%) (a)
(a) Kıstaslar (1) Yüksek açık: Açık %2'den yüksek, (2) Düşük açık: Açık %2'den küçük, (3) Düşük: Fazla %1'den küçük, (4) Orta (normal): Fazla %1 ile %3 arasında, (5) Yüksek: Fazla %3'ün üzerinde, (6) Veri yetersiz
(b) Açıklama ADB Key Indicator (2006)'da 1990-96 için 2 ülkenin (Endonezya ve Filipinler), 1997-8 için 1 ülkenin (Filipinler) verisi yoktur. Bu, A5 için de 1990-6 ve 1997-8 için aynı durumun varlığını ifade eder. Söz konusu veri eksiklikleri 1990-6, 1990-7 ortalamalarına ve 1997 değerine de tabiiyle yansımıştır. (İlk unsura ait veriler ADB'den, ikinci unsura ait veriler WEO'tan)
Lb. Finansal hesap (:net) dengesinin (fazlasının) cari fiyatlarla GSYİH'ya oranı (%) (b)
(a) Kıstaslar (1) Yüksek açık: Açık %2'den yüksek, (2) Düşük açık: Açık %2'den küçük, (3) Düşük: Fazla %1'den küçük (4) Orta (normal): Fazla %1 ile %3 arasında, (5) Yüksek: Fazla %3'ün üzerinde
(b) Açıklama
M. Doğrudan yabancı yatırımlar (FDI) hesabı dengesinin (fazlasının) (GSYİH'ya oranı itibarıyla, %)
(a) Kıstaslar (1) Yüksek açık: Açık %2'nin üzerinde, (2) Düşük açık: Açık %2'nin altında, (3) Düşük fazla: %1'den küçük (4) Orta (normal) fazla: %1 ile %3 arası, (5) Yüksek fazla: %3'ten büyük.
(b) Açıklama (İlk unsura ait veriler ADB'den, ikinci unsura ait veriler WEO'tan)
N. Portföy yatırımları hesabı dengesinin (fazlasının) (GSYİH'ya oranı itibarıyla, %)
(a) Kıstaslar (1) Yüksek açık: Açık %2'nin üzerinde, (2) Düşük açık: Açık %2'nin altında, (3) Düşük fazla: %1'den küçük (4) Orta (normal) fazla: %1 ile %3 arası, (5) Yüksek fazla: %3'ten büyük, (6) Veri yetersiz: M
(b) Açıklama ADB Key Indicator (2006)'da 1992-8 için 1 ülke (Malezya) verisi yoktur. Bu, A5 için de 1992-8 dönemine dair aynı durumun varlığını ifade eder. Söz konusu veri eksikliği 1990-6, 1990-7 ortalamalarına ve 1997 değerine de tabiiyle yansımıştır. (İlk unsura ait veriler ADB'den, ikinci unsura ait veriler WEO'tan)

O. Doğrudan yabancı yatırımların (FDI) sermaye ve finansal hesap (:net) dengesine oranı (%)
(a) Kıstaslar (1) Çok düşük: Negatif, (2) Düşük: %4'ün altında, (3) Orta (normal) fazla: %4 ile %19 arası, (4) Yüksek fazla: %19'dan büyük.
(b) Açıklama Bir çalışmada doğrudan yabancı yatırımların (net) uluslar arası özel sermaye girişi (net) içerisindeki payı uzun döneme ait ve gelişmekte olan ülkeler ortalaması itibarıyla 1982-89 döneminde %16, 1990-1995 döneminde %20 şeklinde kaydedilmiştir. ⁽¹⁾ Bu münasebetle çalışmamızda %20 temel alınmıştır. (İlk unsura ait veriler ADB'den, ikinci unsura ait veriler BOP'tan)
ULUSLARARASI REZERVLER
Ö. Uluslar arası rezervler (Milyon ABD \$, Dönem sonu itibarıyla)
(a) Kıstaslar (1) Düşük: 15 milyon ABD \$'dan az, (2) Orta (normal): 15 ile 30 milyon ABD \$ arası, (3) Yüksek: 30 milyon ABD \$'dan fazla.
(b) Açıklama
DÖVİZ KURUNDA DEĞİŞME
P. Nominal döviz kurunda [(ABD \$/Ulusal para oranında] yıllık değişme (dalgalanma) (%) (Dönem ortalaması itibarıyla)
(a) Kıstaslar (1) Düşük dalgalanma: Mutlak değerce %5'ten küçük, (2) Orta (normal) dalgalanma: Mutlak değeri itibarıyla %5 ile %10 arası, (3) Yüksek dalgalanma: Mutlak değerce %10'dan büyük.
(b) Açıklama Frankel and Rose (199a,b) ve Frankel (2005)'te para krizi amprik olarak tanımlanırken “döviz kuru istikrarsızlığı” unsurunun varlığı hususunda kimi çalışmalarda”nominal döviz kuru yıllık artış oranının hem %25'ten büyük ve hem de geçmiş yılki artış oranını en az %10 aşmış olması” şartları aranmaktadır. ⁽²⁾ Bu münasebetle çalışmamızda döviz kuru dalgalanma büyüklüğü hususunda %10 değeri tavan olarak kabul edilmiştir.

Notlar: (1) Baykal, 2004.

(2) Frankel and Rose, 1996a: 2; 1996b: 11; Frankel, 2005: 3-4; Samur, 2008: 363.

R. Nominal döviz kurunda [(ABD \$/Ulusal para oranında] oynaklık (volatility) (%) (Dönem ortalaması itibarıyla)
(a) Kıstaslar Oynaklık (volatility) herhangi bir yıl için; “ <i>o yıldaki nominal döviz kuru artış oranı ile önceki 4 yılın nominal döviz kuru artış oranı ortalaması arasındaki fark</i> ” olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede; (1) Oynaklık düşük: Dalgalanma mutlak değerce %10’dan küçük, (2) Oynaklık orta (normal): Dalgalanma mutlak değeri itibarıyla %10 ile %48 arası, (3) Oynaklık yüksek: Dalgalanma mutlak değerce %48’den büyük.
(b) Açıklama Amprik Ağaç Yaklaşımı’nda döviz kuru oynaklığı hususunda eşik olarak %27,8 değeri tanımlanmıştır. ⁽¹⁾ Bu münasebetle çalışmamızda tavan olarak %28 değeri kabul edilmiştir. 1990, 1991, 1992, 1993, 1994’e dair veriler gerek ülkeler gerekse A5 için çalışmada hesaplanmamış olup eksiktir.
REEL DÖVİZ KURUNDA DEĞERLENME
Sa. Reel döviz kurunda aşırı değerlenme derecesi (a) (%) (α = Enflasyon oranı – Nominal döviz kurunda değişme oranı)
(a) Kıstaslar (1) Düşük: %10’dan küçük, (2) Orta (normal): %10 ile %27 arası, (3) Yüksek: %27’den büyük.
(b) Açıklama Para krizi vakası amprik olarak tanımlanırken “döviz kuru istikrarsızlığı” unsurunun varlığı hususunda kimi çalışmalarda”nominal döviz kuru yıllık artış oranının hem %25’ten büyük ve hem de geçmiş yılki artış oranını en az %10 aşmış olması” şartları aranmaktadır. ⁽²⁾ Bu münasebetle çalışmamızda reel döviz kurunda aşırı değerlenme büyüklüğü hususunda %10 ve %27 değerleri eşikler olarak kabul edilmiştir. Bununla beraber Amprik Ağaç Yaklaşımı’nda reel döviz kurunda aşırı değerlenme büyüklüğü hususunda eşik olarak %48 değeri tanımlanmıştır.

Notlar: (1) Manasse and Roubini, 2005; Manasse, Roubini, and Schimmelpfennig, 2003; Samur, 2008: 149-50.

(2) Frankel and Rose, 1996a ve 1996b; Frankel, 2005; Samur, 2008: 363.

Sb. Reel döviz kurunda aşırı değerlenme derecesi (b) (%) (Reel döviz kuru endeksi seviyelerine dair doğrudan serilerden)
(a) Kıstaslar (1) Yüksek değer kaybı: Değer kaybı %20'den büyük (1990=100 alınmak üzere reel döviz kuru endeksi 80'in aşağısında) (2) Orta (normal) değer kaybı: Değer kaybı %10 ile %20 arasında (1990=100 alınmak üzere reel döviz kuru endeksi 80 ile 90 arasında) (3) Düşük değer kaybı: Değer kaybı %10'un altında (1990=100 alınmak üzere reel döviz kuru endeksi 90 ile 100 arasında) (4) Düşük: %10'dan küçük (1990=100 alınmak üzere reel döviz kuru endeksi 110'dan küçük) (5) Orta (normal): %10 ile %27 arası (1990=100 alınmak üzere reel döviz kuru endeksi 110 ile 127 arasında) (6) Yüksek: %27'den büyük. (1990=100 alınmak üzere reel döviz kuru endeksi 127'den büyük)
(b) Açıklama Bu veriler Radelet and Sachs (1998a)'da yer alan reel döviz kuru değişme endeksinden iktibas edilmiştir.
DIŞ BORÇ
Ş. Dış borcun GSMH'ya oranı (%)
(a) Kıstaslar (1) Düşük: %20'den küçük, (2) Orta (normal): %20 ile %50 arası, (3) Yüksek: %50'den büyük.
(b) Açıklama Amprik Ağaç Yaklaşımı'nda toplam dış borcun GSYİH'ya oranı hususunda %19,1 ve %49,7 şeklinde 2 eşik değer tanımlanmıştır. ⁽¹⁾ Bu noktadan hareketle toplam dış borcun GSMH'ya oranla büyüklüğü için çalışmamızda eşik olarak %20 ve %50 değerleri kabul edilmiştir.

Notlar: (1) Manasse and Roubini, 2005; Manasse, Roubini, and Schimmelpfennig, 2003; Samur, 2008: 149-50.

T. Kısa vadeli dış borcun toplam dış borca oranı (%)
(a) Kıstaslar (1) Düşük: %15'ten küçük, (2) Orta (normal): %15 ile %30 arası, (3) Yüksek: %30'dan büyük.
(b) Açıklama
U. Dış borç servisinin mal ve hizmet ihracatına oranı (%)
(a) Kıstaslar (1) Düşük: %15'ten küçük, (2) Orta (normal): %15 ile %30 arası, (3) Yüksek: %30'dan büyük.
(b) Açıklama
Ü. Kısa vadeli dış borcun uluslar arası rezervlere oranı (%)
(a) Kıstaslar (1) Düşük: %100'den küçük, (2) Orta (normal): %100 ile %134 arası, (3) Yüksek: %134'ten büyük.
(b) Açıklama Kısa vadeli dış borcun uluslar arası rezervlere oranı hususunda "uluslararası finansal finansal kırılganlık (illikidite)" yaklaşımında %100=1.0 değeri kıstas olarak tanımlanmıştır. ⁽¹⁾ Kısa vadeli dış borcun uluslararası rezervlere oranı hususunda "Amprık Ağaç Yaklaşımı"nda kısa vadeli dış borcun uluslar arası rezervlere oranı hususunda eşik değer olarak %134 değeri tanımlanmıştır. ⁽²⁾ Bu münasebetle kısa vadeli dış borcun uluslar arası rezervlere oranla büyüklüğü hususunda çalışmamızda %100 ve %130 değerleri taban (alt eşik) ve tavan (üst eşik) olarak kabul edilmiştir.

Notlar: (1) Chang and Velasco, 1998a: 3; 1998b: 2, 18; 1999: 1-6.

(2) Manasse and Roubini, 2005; Manasse, Roubini, and Schimmelpfennig, 2003; Samur, 2008: 149-50.

EK 4.1: ASYA KRİZİNİN REEL EKONOMİK MALİYETİ

	yıllık ortalama reel ekonomik büyüme (%) (1997- yıl. ort. büy.)	1997 maliyeti		1998 maliyeti		1999 maliyeti	
		Vaka öncesi 3 yıllık dönem için	(1997- yıl. ort. büy.)	(1998- yıl. ort. büy.)	(1999- yıl. ort. büy.)	(1997+1998+1999)	Kümülatif maliyet
ENDONEZYA	dönem için tanımlar	7,9	3,2	21,0	7,1	31,2	
FİLİPİNLER	yılı. ort. Büyüme= (1994+1995+1996):3	5,2	-	5,8	1,8	7,7	
KORE	yılı. ort. Büyüme= (1994+1995+1996):3	8,2	3,6	15,1	-	18,7	
MALEZYA	yılı. ort. Büyüme= (1995+1996+1997):3	9,1	-	16,4		19,3	
TAYLAND	yılı. ort. Büyüme= (1994+1995+1996):3	8,0	9,4	18,6	3,6	31,6	
A5 ORTALAMASI	yılı. ort. Büyüme= (1994+1995+1996):3	7,8	3,7	15,4	2,9	22,0	

Kümülatif maliyetin büyüklüğüne göre ülkelerin sıralanması: Tayland, Endonezya, Malezya, Kore, Filipinler
Kaynak: IMF WEO (2007) veri tabanından hareket edilerek hazırlanmıştır.

EK 4.2: BAZI EKONOMİK GÖSTERGELER İÇİN A5 ÜLKELERINE DAİR UZUN DÖNEM ORTALAMALARI**Tablo E4.2: A5 Ülkelerine Dair Seçilmiş Bazı Uzun Dönem Ortalamaları (1980-2004)**

A5 ÜLKELERİ ORTALAMASI (1980-1990, 1990-2000, 2000-2005, 1990-2005, 1980-2005, 1981+2005 ortalaması)	1980-1990 ortalaması	1990-2000 ortalaması	1990-2005 ortalaması	2000-2005 ortalaması	1980-2005 ortalaması	1981+2005 ortalaması
ABD \$, Milyon	1.295,30	1.651,98	-833,77	-6.370,26	-70,96	
Cari fiyatlarda GSYİH'ya oranı (%)	15,71	2,24	0,99	-1,52	7,16	
Finansal hesap dengesi: Net						
ABD \$, Milyon	1.331,89	1.734,02	-692,67	-6.128,51	28,43	-77,80
Cari fiyatlarda GSYİH'ya oranı (%)	16,10	2,28	1,04	-1,45	7,36	7,37
Doğrudan Yabancı Yatırımlar: Net						
ABD \$, Milyon	482,23	1.827,72	1.775,16	1.616,26	1.250,30	1.290,3
Cari fiyatlarda GSYİH'ya oranı (%)	14,4	0,77	0,68	0,42	6,49	7 6,73
Sermaye ve finansal hesap dengesine (net) oranı (%)	-25,10	19,65	4,16	-28,41	-8,04	-8,73
Finansal hesap dengesine (net) oranı (%)	-39,25	19,01	3,04	-30,26	-16,36	-17,39
Portföy Yatırımları: Net						
ABD \$, Milyon	202,79		2.193,71	2.226,95	1.437,88	
Cari fiyatlarda GSYİH'ya oranı (%)	15,02	0,97	0,74	0,74	6,94	7,21
Sermaye ve finansal hesap dengesine (net) oranı (%)	22,85	28,41	8,41	-32,87	14,92	15,43
Finansal hesap dengesine (net) oranı (%)	20,15	27,62	7,25	-34,57	13,06	13,50
Mal ve hizmetler dengesi (ihracat): Net						
ABD \$, Milyon	78,52	911,02	3.585,94	9.526,06	2.313,57	2.483,64
Cari fiyatlarda GSYİH'ya oranı (%)	14,07	-1,30	-0,07	2,29	5,98	6,45
GSYİH, cari fiyatlarda [WEO veri tabanı (2007)'den]						
(ABD \$, Milyon, cari fiyatlarda)	747.555,95	607.459,87	718.402,93	1.132.335,33	754.034,01	782.657,96

Kaynak: IMF WEO (2007) veri tabanı, BOP istatistikleri (2007)'den hareket edilerek hazırlanmıştır.

EK 4.3: M2 DE YILLIK DEĞİŞME ORANI - (a = ENFLASYON ORANI + REEL EKONOMİK BÜYÜME ORANI) MESELESİ
Tablo E4.3a: 1990-6 dönemi

	1990-6	1990-6	1990-6	1990-6
	enflasyon oranı	büyüme oranı	a=büyüme oranı + enflasyon oranı	M2 de yıllık değişim
ENDONEZYA	8,7	8,0	16,7	24,6
FİLİPİNLER	9,5	2,8	12,3	25,8
KORE	6,4	7,9	14,3	19,6
MALEZYA	3,7	9,5	13,2	27,4
TAYLAND	5,1	8,6	13,7	28,0
A5 ORTALAMASI	6,7	7,4	14,0	18,2
				17,6
				24,0

	1990-6	1990-6	1990-6	1990-6
	a=büyüme oranı + enflasyon oranı	M2 de yıllık değişim	M2 de değişim -a (sıralama)	M2 de değişim -a
ENDONEZYA	17,0	25,8	7,1	3,6
FİLİPİNLER	12,1	17,0	4,9	3,6
KORE	14,3	38,6	24,3	14,9
MALEZYA	13,2	19,6	6,4	7,1
TAYLAND	13,7	17,6	3,9	9,1
A5 ORTALAMASI	14,0	24,0	9,9	9,9
				24,3

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası (ADB) - Anahtar Göstergeler 2006, IMF WEO (2007), [Tablo E2 ve E4.1'den türetilerek hazırlanmıştır.]

Tablo E4.3b: 1990-3 dönemi

	1990-3	1990-3	1990-3	1990-3
	enflasyon oranı	büyüme oranı	a=büyüme oranı + enflasyon oranı	M2 de yıllık değişim
ENDONEZYA	10,9	1,2	12,1	33,9
FİLİPİNLER	7,3	7,7	14,9	24,3
KORE	3,9	9,3	13,3	17,4
MALEZYA	4,8	9,0	13,8	29,8
TAYLAND	7,1	7,1	14,1	52,3
A5 ORTALAMASI				17,1
				20,1
				26,6

	1990-3	1990-3	1990-3	1990-3
	a=büyüme oranı + enflasyon oranı	M2 de yıllık değişim	M2 de değişim -a (sıralama)	M2 de değişim -a
ENDONEZYA	17,0	25,8	8,9	3,9
FİLİPİNLER	12,1	17,4	5,3	5,3
KORE	14,9	52,3	37,4	6,3
MALEZYA	13,3	17,1	3,9	6,9
TAYLAND	13,8	20,1	6,3	12,4
A5 ORTALAMASI	14,1	26,6	12,4	37,4

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası (ADB) - Anahtar Göstergeler 2006, IMF WEO (2007), [Tablo E2 ve E4.1'den türetilerek hazırlanmıştır.]

Tablo E4.3c: 1994-6 dönemi

	1994-6	1994-6	1994-6	1994-6
	enflasyon oranı	büyüme oranı	a=büyüme oranı + enflasyon oranı	M2 de yıllık değişim
ENDONEZYA	8,6	7,9	16,5	25,8
FİLİPİNLER	7,5	5,0	12,5	22,6
KORE	5,2	8,2	13,4	20,3
MALEZYA	3,5	9,7	13,2	26,9
TAYLAND	5,6	8,0	13,6	19,5
A5 ORTALAMASI	6,1	7,8	13,8	14,1
				27,2
				20,5

	1994-6	1994-6	1994-6	1994-6
	a=büyüme oranı + enflasyon oranı	M2 de yıllık değişim	M2 de değişim -a (sıralama)	M2 de değişim -a
ENDONEZYA	16,5	25,8	9,3	0,5
FİLİPİNLER	12,5	22,6	10,1	6,3
KORE	13,4	20,3	6,9	6,6
MALEZYA	13,2	19,5	6,3	6,9
TAYLAND	13,6	14,1	0,5	9,3
A5 ORTALAMASI	13,8	20,5	6,6	10,1

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası (ADB) - Anahtar Göstergeler 2006, IMF WEO (2007), [Tablo E2 ve E4.1'den türetilerek hazırlanmıştır.]

Tablo E4.3d: 1990-7 dönemi

	1990-7	1990-7	1990-97	1990-7	1990-7
	enflasyon oranı	büyüme oranı	a=büyüme oranı + enflasyon oranı	2a	M2 de yıllık değişime
ENDONEZYA	8,4	7,6	16,0	24,2	25,5
FİLİPİNLER	9,0	3,1	12,1	25,1	19,8
KORE	6,1	7,5	13,6	25,7	36,3
MALEZYA	3,6	9,2	12,8	26,8	18,7
TAYLAND	5,2	7,4	12,5	27,3	17,4
A5 ORTALAMASI	6,4	7,0	13,4	31,9	23,5

	1990-97	1990-7	1990-7	1990-7	1990-7
	a=büyüme oranı + enflasyon oranı	M2 de yıllık değişime	M2 de değişime -a	M2 de değişime -a (sıralama)	M2 de değişime -a
FİLİPİNLER	12,1	25,5	9,5	TAYLAND	4,9
TAYLAND	12,5	19,8	7,6	MALEZYA	5,9
MALEZYA	12,8	36,3	22,6	FİLİPİNLER	7,6
A5 ORTALAMASI	13,4	18,7	5,9	ENDONEZYA	9,5
KORE	13,6	17,4	4,9	A5 ORTALAMASI	10,1
ENDONEZYA	16,0	23,5	10,1	KORE	22,6

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası (ADB) - Anahtar Göstergeler 2006, IMF WEO (2007). [Tablo E2 ve E4.1'den türetilerek hazırlanmıştır.]

Tablo E4.3e: 1997 dönemi

	1997	1997	1997	1997	1997
	enflasyon oranı	büyüme oranı	a=büyüme oranı + enflasyon oranı	2a	M2 de yıllık değişime
ENDONEZYA	6,2	4,7	10,9	21,8	23,2
FİLİPİNLER	5,6	5,2	10,8	21,6	20,5
KORE	4,4	4,7	9,1	18,1	19,7
MALEZYA	2,8	7,3	10,1	20,3	22,7
TAYLAND	5,6	-1,4	4,2	8,4	16,4
A5 ORTALAMASI	4,9	4,1	9,0	18,0	20,5

	1997	1997	1997	1997	1997
	a=büyüme oranı + enflasyon oranı	M2 de yıllık değişime	M2 de değişime -a	M2 de değişime -a (sıralama)	M2 de değişime -a
ENDONEZYA	10,9	23,2	12,3	FİLİPİNLER	9,7
FİLİPİNLER	10,8	20,5	9,7	KORE	10,6
KORE	9,1	19,7	10,6	A5 ORTALAMASI	11,5
MALEZYA	10,1	22,7	12,5	TAYLAND	12,2
TAYLAND	4,2	16,4	12,2	ENDONEZYA	12,3
A5 ORTALAMASI	9,0	20,5	11,5	MALEZYA	12,5

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası (ADB) - Anahtar Göstergeler 2006, IMF WEO (2007). [Tablo E2 ve E4.1'den türetilerek hazırlanmıştır.]

EK 5: KRİZ ÖNCESİNDE A5 ÜLKELERİNDE MAKROEKONOMİK SAĞLAMLIK**Tablo E5.1: Kriz öncesinde A5 ülkelerinde makroekonomik sağlamlık-zayıflık (1990-6, 1990-7, 1997 ve 1990-3, 1994-6)**

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997
İSSİZLİK					
A. İşsizlik oranı (%)					
(a) Kıstaslar					
(1) Düşük: %5'ten küçük	E, K, M, T, A5	T, K, E, A5, M	T, K, M, A5	E, K, M, T, A5	E, K, M, T, A5
(2) Orta (normal): %5 ile %10 arası	F	F	E, F	F	F
(3) Yüksek: %10'dan büyük.					
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	T, K, M, E, A5, F	T, K, E, A5, M, F	T, K, M, A5, E, F	T, K, M, A5, E, F	T, M, K, A5, E, F
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşişim üstündekiler	E, K, M, T, A5	T, K, E, A5, M	T, K, M, A5	E, K, M, T, A5	E, K, M, T, A5
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşişim altındakiler					
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşişik arasındakiler	F	F	E, F	F	F
İKTİSADI BÜYÜME					
B. Reel ekonomik büyüme (%) [Reel GSYİH'da değişme (%)]					
(a) Kıstaslar					
(1) Düşük: %4'ten küçük	F	F	F	F	T (Negatif)
(2) Orta (normal): %4 ile %6 arası	E, K, M, T, A5	A5, K, E, T, M	A5, E, T, K, M	E, K, M, T, A5	E, F, K, A5
(3) Yüksek: %6'dan büyük.	M, T, E, K, A5, F	M, T, E, K, A5, F	M, K, T, E, A5, F	M, E, K, T, A5, F	M, F, E ve K, A5, T
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	E, K, M, T, A5	A5, K, E, T, M	A5, E, T, K, M	E, K, M, T, A5	M
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşişim üstündekiler	F	F	F	F	T
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşişim altındakiler					
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşişik arasındakiler			F		E, F, K, A5

Tabloda kısaltmalar şu anlamları ifade etmektedir. S: sağlam, O: orta (normal), Z: zayıf, Y: yeterli veri yok; ülke isimleri olarak E: Endonezya, F: Filipinler, K: Kore, M: Malezya, T: Tayland, A5: 5 Asya ülkesi.

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası (ADB)-Anahtar Göstergeler (2006), IMF WEO (2007), BOPS (2007)'den hareket edilerek EK 3 ve Tablo E2 üzerine inşa edilmiştir.

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997
SERMAYE OLUŞUMU					
C. GSYİ Sermaye birikimi (GSYİH'ya oranla, %)					
(a) Kıstaslar					
(1) Düşük: %20'ten küçük	F	F	F	F	F
(2) Orta (normal): %20 ile %30 arası	E, A5, K, M, T	E, A5, M, K, T	E, A5, K, T, M	E, A5, K, M, T	E, T, A5, K, M
(3) Yüksek: %30'dan büyük.	T, M, K, A5, E, F	T, K, M, A5, E, F	M, T, K, A5, E, F	T, M, K, A5, E, F	M, K, A5, T, E, F
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	E, A5, K, M, T	E, A5, M, K, T	E, A5, K, T, M	E, A5, K, M, T	E, A5, K, M, T
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler					
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler					
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler	F	F	F	F	F
ENFLASYON					
D. Enflasyon: TÜFE'de değişme (yıllık, %)					
(a) Kıstaslar					
(1) Düşük: %10'dan küçük	M, T, K, A5, E, F	M, T, A5, K, E	M, K, T, A5, F, E	M, T, K, A5, E, F	M, K, A5, T, F, E
(2) Orta (normal): %10 ile %15 arası		F			
(3) Yüksek: %15'ten büyük.					
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	M, T, K, A5, E, F	M, T, A5, K, E, F	M, K, T, A5, F, E	M, T, K, A5, E, F	M, K, A5, T, F, E
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler	M, T, K, A5, E, F	M, T, A5, K, E	M, K, T, A5, F, E	M, T, K, A5, E, F	M, K, A5, T, F, E
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler					
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler		F			

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997
PARASAL GENİŞLEME					
E. M2'de yıllık değişme (%)					
(a) Kıstaslar â = enflasyon oranı+reel ekonomik büyüme oranı olarak tanımlanıyor. Bu çerçevede: (1) Düşük: â dan küçük (2) Orta (normal): â ile 2â arası (3) Yüksek: 2â dan büyük.					
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	E, F, M, T, A5	M, F, T, E, A5	T, M, A5, K, E, F	E, F, M, T, A5	F E, K, M, T, A5
(c) Makroekonomik sağlamlık bakımından üst eşğin üstündekiler	T, M, F, E, A5, K	M, F, T, E, A5, K	T, M, A5, K, E, F	T, M, F, E, A5, K	F, K, A5, T, E, M
(d) Makroekonomik sağlamlık bakımından alt eşğin altındakiler	K	K		K	E, K, M, T, A5
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler	E, F, M, T, A5	M, F, T, E, A5	T, M, A5, K, E, F	E, F, M, T, A5	F
F. M2'nin GSYİH'ya oranı (%)					
(a) Kıstaslar (1) Düşük: %20'den küçük (2) Orta (normal): %20 ile %40 arası (3) Yüksek: %40'tan büyük.					
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	F E, A5, T, K, M	F E, A5, K, T, M	F E, A5, T, M, K	F E, A5, T, K, M	F, E, A5, M, T, K
(c) Makroekonomik sağlamlık bakımından üst eşğin üstündekiler	F, E, A5, T, K, M	F, E, A5, K, T, M	F, E, A5, T, M, K	F, E, A5, T, K, M	F, E, A5, M, T, K
(d) Makroekonomik sağlamlık bakımından alt eşğin altındakiler	E, A5, T, K, M	E, A5, K, T, M	E, A5, T, M, K	E, A5, T, K, M	F, E, A5, M, T, K
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler	F	F	F	F	F

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997
BÜTÇE DENGESİ					
G. Genel bütçe dengesi (açığın GSYİH'ya oranı, %)					
(a) Kıstaslar:					
(1) Fazla yüksek: %3'ten büyük					
(2) Fazla düşük: %3'ten küçük					
(3) Açık düşük: %3'ten küçük					
(4) Açık orta (normal): %3 ile %5 arası					
(5) Açık yüksek: %5'ten büyük.					
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:					
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler (Fazla vermiş veya açık %3'tün altında)	E, A5, T F, M, K	T A5, K, E, M, F	T, E, M, A5, F, K	M, E, A5, T K, F	A5, F, E, M K, T
(d) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:					
(e) Makroekonomik sağlamlık açısından alt ve üst eşik arasındakiler (Açık %5'in üzerinde)	T, A5, E, K, M, F	T, A5, K, E, M, F	T, E, M, A5, F, K	T, A5, E, M, K, F	M, E, F, A5, K, T
(f) Makroekonomik sağlamlık açısından alt ve üst eşik arasındakiler (Açık %3 ile %5 arasında)	E, A5, T, F, M, K	T, A5, K, E, M, F	T, E, M, A5, F, K	M, E, A5, T, K, F	A5, F, E, M, K, T
(g) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:					
(h) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler (Açık %3 ile %5 arasında)					
(i) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:					
(j) Makroekonomik sağlamlık açısından alt ve üst eşik arasındakiler (Açık %3 ile %5 arasında)					
DIŞ TİCARET DENGESİ					
H. Dış ticaret dengesi (a)					
(Mal ihracatı-ithalatı açığının GSYİH'ya oranı, %)					
(a) Kıstaslar:					
(1) Fazla yüksek: %3'ten büyük					
(2) Fazla düşük: %3'ten küçük					
(3) Açık düşük: %5'ten küçük					
(4) Açık orta (normal): %5 ile %10 arası					
(5) Açık yüksek: %10'dan büyük.					
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:					
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler (Fazla vermiş veya açık %5'in altında)	E, M K, A5, T F	E, M K, A5 T, F	E, M K, A5, T F	E, M K, A5, T F	E, M T K, A5 F
(d) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	E, M, K, A5, T, F	E, M, K, A5, T, F	E, M, K, A5, T, F	E, M, K, A5, T, F	E, M, T, K, A5, F
(e) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler (Fazla vermiş veya açık %5'in altında)	E, M, K, A5, T	E, M, K, A5	E, M, K, A5, T	E, M, K, A5, T	E, M, T, K, A5
(f) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:					
(g) Makroekonomik sağlamlık açısından alt ve üst eşik arasındakiler (Açık %10'un üzerinde)	F		F	F	F
(h) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:					
(i) Makroekonomik sağlamlık açısından alt ve üst eşik arasındakiler (Açık %5 ile %10 arasında)		T, F			

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997
I. Dış ticaret dengesi (b) (BOP ve WEO'tan) (Mal ve hizmet ticareti açığını GSYİH'ya oranı, %)					
(a) Kıstaslar (1) Fazla yüksek: %3'ten büyük (2) Fazla düşük: %3'ten küçük (3) Açık düşük: %3'ten küçük (4) Açık orta (normal): %3 ile %5 arası (5) Açık yüksek: %5'ten büyük.)	E M, K, A5 T, F	E M, K, A5 F, T	E, M, K, A5 T, F	E M, K, A5 T, F	M, E T, K, A5 F
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	E, M, K, A5, T, F	E, M, K, A5, F, T	E, M, K, A5, T, F	E, M, K, A5, T, F	M, E, T, K, A5, F
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler (Fazla vermiş veya açık %3'ün altında)	E, M, K, A5	E, M, K, A5	E, M, K, A5	E, M, K, A5	M, E, T, K, A5
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler (Açık %5'in üzerinde)	T, F	F, T	T, F	T, F	F
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler (Açık %3 ile %5 arasında)					
CARİ İŞLEMLER HESABI					
İ. Cari İşlemler Hesabı dengesi (Cari Fazla veya Açığın GSYİH'ya oranı, %)					
(a) Kıstaslar: (1) Fazla yüksek: %3'ten büyük (2) Fazla düşük: %3'ten küçük (3) Açık düşük: %5'ten küçük (4) Açık orta (normal): %5 ile %10 arası (5) Açık yüksek: %10'dan büyük.)	K, E, F, A5 M, T	K, E, A5, F, M T	K, E, F, A5 T, M	K, E, A5, F M, T	K, T, E, A5 F, M
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	K, E, F, A5, M, T	K, E, A5, F, M, T	K, E, F, A5, T, M	K, E, A5, F, M, T	K, T, E, A5, F, M
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler (Fazla vermiş veya açık %5'in altında)	K, E, F, A5	K, E, A5, F, M	K, E, F, A5	K, E, A5, F	K, T, E, A5
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler (Açık %10'un üzerinde)					
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler (Açık %5 ile %10 arasında)	M, T	T	T, M	M, T	F, M

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997
ÖDEMELER BLANÇOSU GENEL DENGESİ					
J. Ödemeler bilançosu genel dengesinin (açığının) GYİH'ya oranı (%)					
(a) Kıstaslar: (1) Yüksek fazla: Fazla %2'den yüksek (2) Düşük fazla: Fazla %2'den küçük (3) Düşük: Açık %2'den küçük (4) Orta (normal): Açık %2 ile %5 arasında (5) Yüksek: Açık %5'in üzerinde	F, A5, T, M E, K	M, T, A5 F, E, K	F, T A5, E, K M	T, M K, E, F, A5	K, E, M, F, A5 T
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	M, T, A5, F, E, K	M, T, A5, F, E, K	F, T, A5, E, K, M	M, T, A5, F, E, K	K, E, M, F ve A5, T
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler (Fazla vermiş veya açık %2'nin altında)	M, T, A5, F, E, K	M, T, A5, F, E, K	F, T, A5, E, K, M	M, T, A5, F, E, K	
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler (Açık %2 ile %5 arasında)					K, E, M, F ve A5
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler (Açık %5'in üzerinde)					T
ULUSLARARASI SERMAYE GİRİŞİ					
K. Sermaye ve finans hesabı (net) dengesinin (fazlasının) cari fiyatlarla GSYİH'ya oranı (%)					
(a) Kıstaslar: (1) Yüksek açık: Açık %2'den yüksek (2) Düşük açık: Açık %2'den küçük (3) Düşük fazla: Fazla %1'den küçük (4) Orta (normal): Fazla %1 ile %3 arasında (5) Yüksek: Fazla %3'ün üzerinde	K, E A5, F, M, T	K, E, M A5, F, T	K, E A5, F, M, T	K, E A5, M, F, T	K E, T, A5, M, F
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	T, M, F, A5, E, K	T, F, A5, M, E, K	T, M, F, A5, E, K	T, F, M, A5, E, K	F, M, A5, T, E, K
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler (Fazla %3'ün üzerinde)	T, M, F, A5	A5, F, T	A5, F, M, T	T, F, M, A5	F, M, A5, T, E
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler (Fazla %1 ile %3 arasında)	E, K		E, K	E, K	K
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler (Açık vermiş veya fazla %1'in altında)		K, E, M	K, E		

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997
L.a. Finansal hesap (:net) dengesinin (fazlasının) cari fiyatlarla GSYİH'ya oranı (%) (a)					
(a) Kıstaslar: (1) Yüksek açık: Açık %2'den yüksek (2) Düşük açık: Açık %2'den küçük (3) Düşük: Fazla %1'den küçük (4) Orta (normal): Fazla %1 ile %3 arasında (5) Yüksek: Fazla %3'ün üzerinde (6) Veri yetersiz:					
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:					
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler (Fazla %3'ün üzerinde)	A5, T, M	F	F, K	A5, T, M	M, K, A5, E, T
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler (Açık vermiş veya fazla %1'in altında)		K	K		T, E, A5, K
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler (Fazla %1 ile %3 arasında)	K			K	M
L.b. Finansal hesap (:net) dengesinin (fazlasının) cari fiyatlarla GSYİH'ya oranı (%) (b)					
(a) Kıstaslar: (1) Yüksek açık: Açık %2'den yüksek (2) Düşük açık: Açık %2'den küçük (3) Düşük: Fazla %1'den küçük (4) Orta (normal): Fazla %1 ile %3 arasında (5) Yüksek: Fazla %3'ün üzerinde					
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:					
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler (Fazla %3'ün üzerinde)	K, E A5, F, M, T T, M, F, A5, E, K A5, F, M, T	K, E, A5, M F, T T, F, M, A5, E, K F, T	K, E A5, F, M, T T, M, F, A5, E, K A5, F, M, T	K, E A5, M, F, T T, F, M, A5, E, K A5, M, F, T	K E, A5, T, M, F F, M, T, A5, E, K E, A5, T, M, F
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler (Açık vermiş veya fazla %1'in altında)					
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler (Fazla %1 ile %3 arasında)	K, E	K, E, A5, M	K, E	K, E	K

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997
M. Doğrudan yabancı yatırımlar (FDI) hesabı dengesinin (fazlasının) (GSYİH'ya oranı itibarıyla, %)					
(a) Kıstaslar: (1) Yüksek açık: Açık %2'nin üzerinde (2) Düşük açık: Açık %2'nin altında (3) Düşük fazla: %1'den küçük (4) Orta (normal) fazla: %1 ile %3 arası (5) Yüksek fazla: %3'ten büyük.	K A5, E, T, F M	K E, A5, F, T M	K T, A5 E, F M	K A5, E, T, F M	K A5, F, E, T M
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	M, F, T, E, A5, K	M, T, F, A5, E, K	M, F, E, A5, T, K	M, F, T, E, A5, K	M, T, E, F, A5, K
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler (Fazla %3'ün üzerinde)	M	M	M	M	M
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler (Açık vermiş veya fazla %1'in altında)	K	K	K, T, A5	K	K
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler (Fazla %1 ile %3 arasında)	A5, E, T, F	E, A5, F, T	E, F	A5, E, T, F	A5, F, E, T
N. Portföy yatırımları hesabı dengesinin (fazlasının) (GSYİH'ya oranı itibarıyla, %)					
(a) Kıstaslar: (1) Yüksek açık: Açık %2'nin üzerinde (2) Düşük açık: Açık %2'nin altında (3) Düşük fazla: %1'den küçük (4) Orta (normal) fazla: %1 ile %3 arası (5) Yüksek fazla: %3'ten büyük. (6) Veri yetersiz: M	M E E, T, K, A5, F	M E A5, K, T, F	M E E, T, K, A5, F	M E A5, T, K, F	K E, A5, K, T
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	F, A5, K ve T, E, M	F, T, K, A5, E, M	F, A5, K, T, E, M	F, K=T=A5, E, M	T, K, A5, F, E
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler (Fazla %3'ün üzerinde)					T
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler (Açık vermiş veya fazla %1'in altında)	M	M, E	M	M, E	K
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler (Fazla %1 ile %3 arasında)	E, T, K, A5, F	A5, K, T, F	E, T, K, A5, F	A5, T, K, F	F, A5, K, T

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997
O. Doğrudan yabancı yatırımların (FDI) sermaye ve finansal hesap (net) dengesine oranı (%)					
(a) Kısıtlar: (1) Çok düşük: Negatif (2) Düşük: %4'ün altında (3) Orta (normal) fazla: %4 ile %19 arası (4) Yüksek fazla: %19'dan büyük.	M, K	M, K	K	M, K	K
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	T, F, A5, E	T, F, E, A5	A5, F, E, M	T, F, A5, E	F
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler (%19'ün üzerinde)	E, A5, F, T, K, M	A5, E, F, T, K, M	M, E, F, A5, T, K, M	E, A5, F, T, K, M	M, E, T, A5, F, K
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler (Negatif veya %4'ün altında)	T, F, A5, E	T, F, E, A5	A5, F, E, M	T, F, A5, E	A5, T, E, M
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler (%4 ile %19 arasında)	M, K	M, K	K	M, K	K
					F
ULUSLAR ARASI REZERVLER					
Ö. Uluslar arası rezervler (Milyon ABD \$, Dönem sonu itibarıyla)					
(a) Kısıtlar: (1) Düşük: 15 milyon ABD \$'dan az (2) Orta (normal): 15 ile 30 milyon ABD \$ arası (3) Yüksek: 30 milyon ABD \$'dan fazla.	F, E A5, M, K, T	F, E, A5 M, K, T	E, A5, M K, T	F, E A5, M, K, T	F E, A5, K, M, T
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	T, K, M, A5, E, F	T, K, M, A5, E, F	T, K, M, A5, E, F	T, K, M, A5, E, F	T, M, K, A5, E, F
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler	F, E	F, E, A5	K, T	F, E	F
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler	A5, M, K, T	M, K, T	E, A5, M	A5, M, K, T	E, A5, K, M, T
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler					

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997
DÖVİZ KURUNDA DEĞİŞİME					
P. Nominal döviz kurunda [(ABD \$/Ulusal para oranında) yıllık değişime (dalgalanma) (%) (Dönem ortalaması itibarıyla)]					
(a) Kıstaslar (1) Düşük dalgalanma: Mutlak değerce %5'ten küçük (2) Orta (normal) dalgalanma: Mutlak değeri itibarıyla %5 ile %10 arası (3) Yüksek dalgalanma: Mutlak değerce %10'dan büyük.	M, T, F, K, A5, E	T, M, F, A5, E, K, K	T, M, F, A5, E	M, F, T, K, A5, E	M, F, K, A5, T, E
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	T, F, M, K, A5, E	T, M, F, A5, E, K, K	T, M, F, A5, E	M, F, T, K, A5, E	M, F, K, A5, T, E
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler	M, T, F, K, A5, E	T, M, F, A5, E, K, K	T, M, F, A5, E	M, F, T, K	M, F, K, A5, T, E
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler					
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler				A5, E	
R. Nominal döviz kurunda [(ABD \$/Ulusal para oranında) oynaklık (volatilitiy) (%) (Dönem ortalaması itibarıyla)]					
(a) Kıstaslar (1) Oynaklık (volatilitiy) herhangi bir yıl için; "o yıldaki nominal döviz kuru artış oranı ile önceki 4 yılın nominal döviz kuru artış oranı ortalaması arasındaki fark"tır. (2) Oynaklık düşük: Dalgalanma mutlak değerce %10'dan küçük (3) Oynaklık orta (normal): Dalgalanma mutlak değeri itibarıyla %10 ile %27 arası (4) Oynaklık yüksek: Dalgalanma mutlak değerce %27'den büyük. (5) Hesaplanmadı	K, M, F, A5, E, T	E, F, K, M, T, A5	A5, E, F, M, T, K, F, M, K, A5, E, T	A5, E, F, M, T, K, F, M, K, A5, E, T	F, M, K, A5, E, T
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	K, M, F, A5, E, T	E, F, K, M, T, A5	A5, E, F, M, T, K, F, M, K, A5, E, T	A5, E, F, M, T, K, F, M, K, A5, E, T	F, M, K, A5, E, T
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler	K, M, F, A5, E, T	E, F, K, M, T, A5	A5, E, F, M, T, K, F, M, K, A5, E, T	A5, E, F, M, T, K, F, M, K, A5, E, T	F, M, K, A5, E, T
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler					
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler					F, M, K, A5, E, T

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997
REEL DÖVİZ KURUNDA DEĞERLENME					
Sa. Reek döviz kurunda aşırı değerlendirme derecesi (a) (%) (α = Enflasyon oranı – Nominal döviz kurunda değişme oranı)					
(a) Kustaslar: (1) Düşük: %10'dan küçük (2) Orta (normal): %10 ile %27 arası (3) Yüksek: %27'den büyük.	A5, K, E, M, T, F	K, A5, T, E, M, F	A5, M, E, K, T, F	A5, K, E, T, M, F	T, A5, E, K, M, F
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	A5, K, E, M, T, F	K, A5, T, E, M, F	A5, M, E, K, T, F	A5, K, E, T, M, F	T, A5, E, K, M, F
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler	A5, K, E, M, T, F	K, A5, T, E, M, F	A5, M, E, K, T, F	A5, K, E, T, M, F	T, A5, E, K, M, F
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler					
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler					

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997
Sb. Reel döviz kurunda aşırı değerlendirme derecesi (b) (%) (Reel döviz kuru endeksi seviyelerine dair doğrudan serilerden)					
(a) Kıstaslar					
(1) Yüksek değer kaybı: Değer kaybı %20'den büyük (1990=100 alınmak üzere reel döviz kuru endeksi 80'in aşağısında)	F		F	F	F
(2) Orta (normal) değer kaybı: Değer kaybı %10 ile %20 arasında (1990=100 alınmak üzere reel döviz kuru endeksi 80 ile 90 arasında)	A5, M	F	A5, M, T, E, K	A5	
(3) Düşük değer kaybı: Değer kaybı %10'un altında (1990=100 alınmak üzere reel döviz kuru endeksi 90 ile 100 arasında)	T, E, K	A5, M, T, E, K		M, T, E	A5
(4) Düşük: %10'dan küçük (1990=100 alınmak üzere reel döviz kuru endeksi 110'dan küçük)				K	M
(5) Orta (normal): %10 ile %27 arası (1990=100 alınmak üzere reel döviz kuru endeksi 110 ile 127 arasında)					T
(6) Yüksek: %27'den büyük. (1990=100 alınmak üzere reel döviz kuru endeksi 127'den büyük)					E, K
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	F, A5, M, T, E, K	K, E, T, M, A5, F	K, E, T, M, A5, F, A5, M, T, E, K	F, A5, M, T, E, K	F, A5, M, T, E, K
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşişim üstündekiler (Değer kaybetmiş veya aşırı değerlendirme %10'dan düşük)	F, A5, M, T, E, K	F, A5, M, T, E, K	F, A5, M, T, E, K	F, A5, M, T, E, K	F, A5, M
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşişim altındakiler (Aşırı değerlendirme %27'den büyük)					T
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşişik arasındakiler (Aşırı değerlendirme %10 ile %27 arasında)					E, K

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997
DIŞ BORÇ					
Ş. Dış borcun GSMH'ya oranı (%)					
(a) Kısıtlar					
(1) Düşük: %20'den küçük	K	K	K	K	K
(2) Orta (normal): %20 ile %50 arası	M, A5, T	M, T, A5	M, A5	M, A5, T	K, M
(3) Yüksek: %50'den büyük.	F, E	E, F	F, T, E	F, E	A5, F, E, T
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	K, M, A5, T, F, E	K, M, , A5, E, F	K, M, A5, F, T, E	K, M, A5, T, F, E	K, M, A5, F, E, T
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler	K	K	K	K	K
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler	F, E	E, F	F, T, E	F, E	A5, F, E, T
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler	M, A5, T	M, T, A5	M, A5	M, A5, T	K, M
T. Kısa vadeli dış borcun toplam dış borca oranı (%)					
(a) Kısıtlar					
(1) Düşük: %15'ten küçük	F	F	F, E, M	F, E, M, A5	F, E,
(2) Orta (normal): %15 ile %30 arası	F, E, M, A5	M, E, A5, K	F, E, M	F, E, M, A5	F, E,
(3) Yüksek: %30'dan büyük.	K, T	T	A5, T, K	T, K	A5, M, T, K
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	F, E, M, A5, K, T	F, M, E, A5, K, T	F, E, M, A5, T, K	F, E, M, A5, T, K	F, E, A5, M, T, K
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşğin üstündekiler	F	F	F	F	F
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşğin altındakiler	K, T	T	A5, T, K	T, K	A5, M, T, K
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler	F, E, M, A5	M, E, A5, K	F, E, M	F, E, M, A5	F, E

	1990-6	1990-3	1994-6	1990-7	1997
U. Dış borç servisinin mal ve hizmet ihracatına oranı (%)					
(a) Kıstaslar: (1) Düşük: %15'ten küçük (2) Orta (normal): %15 ile %30 arası (3) Yüksek: %30'dan büyük.	K, M, T A5, F E	K, M, T A5, F E	K, M, T A5, F E	K, M, T A5, F E	M, K, F, A5 T E
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	K, M, T, A5, F, E	K, M, T, A5, F, E	K, M, T, A5, F, E	K, M, T, A5, F, E	M, K, F, A5, T, E
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşik üstündekiler	K, M, T	K, M, T	K, M, T	K, M, T	M, K, F, A5
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşik altındakiler	E	E	E	E	E
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler	A5, F	A5, F	A5, F	A5, F	T
Ü. Kısa vadeli dış borcun uluslar arası rezervlere oranı (%)					
(a) Kıstaslar: (1) Düşük: %100'den küçük (2) Orta (normal): %100 ile %134 arası (3) Yüksek: %134'ten büyük.	M, F, A5, T K E	M, K, T, A5 F	M, F A5, T K, E	M, F T, A5 K, E	M F, T, A5, E, K
(b) Makroekonomik sağlamlık bakımından sıralama:	M, F, A5, T, K, E	M, K, T, A5, F, E	M, F, A5, T, K, E	M, F, T, A5, K, E	M, F, T, A5, E, K
(c) Makroekonomik sağlamlık açısından üst eşik üstündekiler	M, F, A5, T	M, K, T, A5	M, F	M, F	M
(d) Makroekonomik sağlamlık açısından alt eşik altındakiler	E	E	K, E	K, E	F, T, A5, E, K
(e) Makroekonomik sağlamlıkta alt ve üst eşik arasındakiler	K	F	A5, T	T, A5	

Tablo E5.2: Kriz öncesinde A5 ülkelerinde makroekonomik temellerin sağlamlık-zayıflık durumu (1990-6, 1990-7, 1997 ve 1990-3, 1994-6)

Kalem Adı	1990-6						1990-7						1997						1990-3						1994-6					
	Endonezya	Filipinler	Kore	Malezya	Tayland	A5 ortalaması	Endonezya	Filipinler	Kore	Malezya	Tayland	A5 ortalaması	Endonezya	Filipinler	Kore	Malezya	Tayland	A5 ortalaması	Endonezya	Filipinler	Kore	Malezya	Tayland	A5 ortalaması	Endonezya	Filipinler	Kore	Malezya	Tayland	A5 ortalaması
A.	S	O	S	S	S	S	S	O	S	S	S	S	O	O	S	S	S	S	S	O	S	S	S	S	S	O	O	S	S	S
B.	S	N	O	S	S	S	S	N	O	S	S	S	O	O	S	S	S	S	S	O	O	S	S	S	S	O	O	S	S	S
C.	S	O	S	S	S	S	S	O	S	S	S	S	S	O	S	S	S	S	S	S	O	S	S	S	S	S	O	O	S	S
D.	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
E.	O	O	N	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
F.	N	O	N	O	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
G.	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
H.	S	N	S	S	S	S	S	N	S	S	S	S	N	S	S	S	S	S	S	S	N	S	S	S	S	N	S	S	S	S
I.	S	N	S	S	N	S	S	N	S	S	S	S	N	S	S	S	S	S	S	S	N	S	S	S	S	N	S	S	S	S
İ.	S	S	S	O	O	S	S	S	O	O	S	S	O	O	S	S	O	O	S	S	S	S	O	O	S	S	O	O	S	S
J.	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
K.	O	O	S	S	S	S	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
La	Y	Y	O	S	S	Y	Y	O	S	S	S	S	N	Y	N	O	N	N	N	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y	Y
Lb	O	S	O	O	S	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
M.	O	O	N	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
N.	O	O	N	N	O	O	N	N	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
O.	S	S	N	N	S	S	N	N	S	S	S	S	O	O	N	N	O	O	S	S	N	N	S	S	O	O	O	O	O	O
Ö.	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
P.	N	N	N	S	O	O	N	N	S	O	O	O	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
R.	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
Sa	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
Sb	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S	S
S.	N	N	N	O	O	O	N	N	O	O	O	O	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
T.	O	O	N	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
U.	N	S	O	S	S	O	N	S	O	O	O	O	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
U.	N	S	O	S	S	O	N	S	O	O	O	O	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N	N
Hesaplanmadı (H)																														
Yeterli veri yok (Y)	1						1						1																	
Orta (O)	6						6					8																		
Zayıf (Z)	5						6					7																		
Sağlam (S)	14						13					11																		

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası (ADB)-Anahtar Göstergeler (2006), IMF WEO (2007), BOPS (2007)'den hareket edilerek hazırlanmıştır. [Tablo E5.1'den türetilmiştir.]

Tablo E5.3: Kriz öncesi dönemde A5 ülkelerinde sağlam, zayıf, orta durumdaki makroekonomik kalemlerin sayıları (1990-6, 1990-7, 1997 ve 1990-3, 1994-6)

	1990-6					1990-7					1997					1990-3					1994-6				
	Endonezya	Filipinler	Kore	Malezya	Tayland	A5 ortalaması	Endonezya	Filipinler	Kore	Malezya	Tayland	A5 ortalaması	Endonezya	Filipinler	Kore	Malezya	Tayland	A5 ortalaması	Endonezya	Filipinler	Kore	Malezya	Tayland	A5 ortalaması	
Krizin reel ekonomik maliyeti [Reel GSY/İH büyüme oranında (%) meydana gelecek kümülatif düşme] (1997 + 1998 + 1999)	31,2	7,7	18,3	31,6	22,0																				
Hesaplanmadı (H)																									
Yeterli veri yok (Y)	1	1																							
Üst ve alt eşik arasında kalan kalem adedi (O)	6	8	7	6	7	6	8	5	5	7	9	8	11	10	5	6	7	7	8	9	4	5	5	6	
Alt eşik altında kalan kalem adedi (Z)	5	5	5	3	3	6	7	7	3	3	1	7	7	4	2	2	1	1	3	4	5	1	4	2	
Üst eşik üstünde kalan kalem adedi (S)	14	12	15	18	17	13	11	7	9	15	16	11	7	11	16	16	16	16	14	13	17	19	16	17	

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası (ADB)-Anahtar Göstergeler (2006), IMF WEO (2007), BOPS (2007)'den hareket edilerek hazırlanmıştır. [Tablo E5.1 ve Tablo E5.2'den türetilmiştir.]

Tablo E5.4.a: Kriz öncesi dönemde A5 ülkelerinde sağlam, zayıf, orta durumdaki makroekonomik kalemlerin sayıları (1990-6, 1990-7, 1997)

		Sağlam (S) (kalem adedi)	Zayıf (Z) (kalem adedi)	Orta (O) (kalem adedi)	Yeterli veri yok (Y) (kalem adedi)	Krizin reel ekonomik maliyeti [Reel GSYİH büyüme oranında (%) meydana gelen kümülatif düşme] (1997 + 1998 + 1999)
1990-6	Endonezya	14	5	6	1	31,2
	Filipinler	12	5	8	1	7,7
	Kore	15	5	7		18,7
	Malezya	18	3	6		19,3
	Tayland	17	3	6		31,6
	A5 ortalaması	18	1	7		22,0
1990-7	Endonezya	13	6	6	1	
	Filipinler	12	5	8	1	
	Kore	15	6	5		
	Malezya	18	3	5		
	Tayland	16	3	7		
	A5 ortalaması	16	1	9		
1997	Endonezya	11	7	8		
	Filipinler	7	7	11	1	
	Kore	9	9	8		
	Malezya	15	3	8		
	Tayland	12	10	4		
	A5	13	7	6		

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası (ADB)-Anahtar Göstergeler (2006), IMF WEO (2007), BOPS (2007)'den hareket edilerek hazırlanmıştır. [Tablo E5.1 ve Tablo E5.2'den türetilmiştir.]

Tablo E5.4.b: Kriz öncesi dönemde A5 ülkelerinde sağlam, zayıf, orta durumdaki makroekonomik kalemlerin sayıları (1990-3, 1994-6)

		Sağlam (S) (kalem adedi)	Zayıf (Z) (kalem adedi)	Orta (O) (kalem adedi)	Yeterli veri yok (Y) (kalem adedi)	Hesaplanmayan kalem adedi (H)	Krizin reel ekonomik malİYeti [Reel GSYİH büyüme oranında (%) meydana gelen kümülatif düşme] (1997 + 1998 + 1999)
1990-3	Endonezya	14	5	5	1	1	31,2
	Filipinler	11	4	10		1	7,7
	Kore	16	4	5		1	18,7
	Malezya	16	2	6	1	1	19,3
	Tayland	15	2	7	1	1	31,6
	A5 ortalaması	16	1	7	1	1	22,0
1994 - 6	Endonezya	14	3	8	1		
	Filipinler	13	4	9			
	Kore	17	5	4			
	Malezya	19	1	5	1		
	Tayland	16	4	5	1		
	A5 ortalaması	17	2	6	1		

Kaynak: Asya Kalkınma Bankası (ADB)-Anahtar Göstergeler (2006), IMF WEO (2007), BOPS (2007)'den hareket edilerek hazırlanmıştır. [Tablo E5.1 ve Tablo E5.2'den türetilmiştir.]